

Grau en Economia

Títol: Canvis en l'estructura de les exportacions de la Xina des del 1978

Autoria: Sara Casadesús i Miquel

Tutoria: Artur Colom Jaén

Departament: Història Econòmica, Institucions, Política i Economia Mundial



UNIVERSITAT DE
BARCELONA

Facultat d'Economia
i Empresa

RESUM

El treball analitza l'evolució de l'estructura de les exportacions de la Xina des del 1978 fins al 2019. En el període estudiat es veurà com han estat influïdes per múltiples factors; interns i externs, els quals han provocat una transformació en el seu valor, composició i zones geogràfiques. Els intercanvis comercials van tenir un gran pes en el desenvolupament del Producte Interior Brut (PIB), però, s'analitzaran els factors que n'han provocat una reducció i que han donat pas a un enfortiment del pes de la demanda interna. En quaranta anys la Xina ha evolucionat d'una economia subdesenvolupada a competir per al lideratge mundial. L'espectacular canvi ha provocat que es donés una rivalitat amb grans economies, com els Estats Units. Les tensions entre ambdues potències han desembocat en una "guerra comercial", impulsant la Xina a centrar les seves inversions en la Nova Ruta de la Seda.

Paraules clau: Xina, exportacions, Deng Xiaoping, inversió estrangera, Estats Units.

ABSTRACT

Title: Changes in the export structure of China since 1978.

The work analyzes the evolution of China's export structure from 1978 to 2019. Within this period, it will be observed how they have been influenced by multiple factors; both internal and external, which have caused a transformation in their value, composition, and geographical areas. Trade exchanges played a significant role in the development of the Gross Domestic Product (GDP), but the factors that have caused a reduction will be analyzed, paving the way for a strengthening of the weight of domestic demand. In forty years, China has evolved from an underdeveloped economy to competing for global leadership. This remarkable change has led to rivalry with major economies, such as the United States. The tensions between both powers have resulted in a "trade war", prompting China to focus its investments on the New Silk Road.

Key words: China, exports, Deng Xiaoping, foreign investment, United States.

ÍNDIX

1.	Introducció.....	1
2.	Estratègies i Models de Desenvolupament des del 1978.....	5
2.1.	<i>Política de Reforma i Obertura de Deng Xiaoping.....</i>	<i>5</i>
2.2.	<i>L'Entrada de la Xina a l'OMC.....</i>	<i>10</i>
2.3.	<i>L'Oportunitat que Crea la Crisi Financera del 2008.....</i>	<i>13</i>
2.4.	<i>La Revolució Tecnològica.....</i>	<i>16</i>
3.	La transformació econòmica analitzada a través de l'estructura de les exportacions	18
3.1.	<i>Evolució de les Exportacions de la Xina des del 1978</i>	<i>18</i>
3.1.1.	<i>Valor de les Exportacions.....</i>	<i>21</i>
3.1.2.	<i>Composició per Productes de les Exportacions Xineses</i>	<i>24</i>
3.1.3.	<i>Evolució de les Zones Geogràfiques on Exporta la Xina</i>	<i>27</i>
3.2.	<i>Impacte de la Transformació de les Exportacions Xineses a Nivell Mundial</i>	<i>29</i>
4.	Reptes i Amenaces per al Comerç Exterior de la Xina	30
4.1.	<i>La Relació de la Xina amb els Estats Units.....</i>	<i>31</i>
4.2.	<i>Iniciativa Belt and Road</i>	<i>36</i>
5.	Conclusions.....	38
6.	Bibliografia	41
7.	Annex.....	44

ÍNDIX DE FIGURES

Figura 1. Evolució d'alguns indicadors de la Xina.	4
Figura 2. Successos experimentats per a la Xina, 1978-2019.	5
Figura 3. Evolució població urbana.....	7
Figura 4. Mapa de les Zones Econòmiques Especials de la Xina – 1996.	8
Figura 5. Evolució de la Inversió Estrangera, 1979-2019, en milers de milions de dòlars. ...	9
Figura 6. Exportacions de la Xina i quota de mercat global, 1990-2014.....	12
Figura 7. Despesa de la Xina en R+D, en % del PIB.	15
Figura 8. Balança comercial per tipus d'empresa, en milers de milions de dòlars americans.	17
Figura 9. Evolució exportacions, 1978-2019, en milers de milions de dòlars americans.	19
Figura 10. Variació de les exportacions i evolució del PIB, 1979-2019, en % anual.....	19
Figura 11. Evolució en valor de les exportacions segons plans quinquennals, en valor del període del pla, en milions dòlars americans.....	21
Figura 12. Evolució del valor de les exportacions, 2000-2019, en %.	23
Figura 13. Distribució de les exportacions per grup industrial de béns i serveis, 1970-2020, en %.....	24
Figura 14. Grau d'obertura, 1978-2019, en % del PIB.	25
Figura 15. Evolució exportacions de mercaderies per grup de productes – anual, en milions de dòlars americans.	26
Figura 16. Distribució geogràfica de les exportacions de bens, 1970-2020, en %.....	27
Figura 17. Evolució exportacions totals i exportacions a principals socis comercials, 1995-2019, en milers de milions.....	28
Figura 18. Participació de la Xina al comerç mundial, 1978 – 2019, en %.	30
Figura 19. Participació d'Estats Units i Xina al PIB mundial, 1978-2019, en %.	32
Figura 20. Participació de la Xina, Alemanya, Estats Units i Japó a les exportacions mundials de béns (%), 1978-2019.	32

Figura 21. Balança comercial de Xina amb Estats Units, 1978-2019, en milers de milions de dòlars americans actuals.....	33
Figura 22. Exportacions de mercaderies per grup de productes – anual, en milions de dòlars americans.....	44
Figura 23. Composició de les regions.....	45

1. Introducció

Aquest treball pretén donar resposta a com la Xina va canviar la seva estructura de les exportacions en realitzar la transició cap a l'obertura comercial en un període de temps curt, del 1978 al 2019, i sent el país més poblat del món (fins al 2021). Per fer això, el treball analitzarà els successos més rellevants que han permès a la Xina ser el líder mundial del comerç internacional. Per fer-ho, s'ha tingut a l'abast una àmplia gamma de llibres, fonts documentals, dades i estadístiques a través de les biblioteques de la facultat i pàgines web fiables.

Per tal de poder respondre la qüestió anterior, aquest treball tindrà com a objectius estudiar el procés d'obertura comercial iniciada amb l'arribada de Deng Xiaoping al poder l'any 1978. Així com avaluar l'impacte de l'adhesió de la Xina a l'Organització Mundial del Comerç (OMC en endavant) el 2001 i els canvis que va suposar en la seva política comercial. Tanmateix, analitzar com va beneficiar la crisi mundial del 2008 a les exportacions de la Xina. I també documentar-se de l'evolució comercial de socis-rivals entre la Xina amb els Estats Units.

Per això, abans d'entrar al següent punt, es farà una síntesi per tal de situar a la Xina abans de la posada en funcionament d'aquest procés de reforma i obertura comercial. Al punt 2 s'examinaran les estratègies i els models de desenvolupament de les exportacions de la Xina des de 1978. Fets que van ser molt importants per canviar el seu rumb i l'impacte que tenia sobre el comerç mundial. Dins d'aquest punt es veurà en detall aquest procés d'obertura iniciat per Deng Xiaoping, el qual va permetre a la Xina passar de representar poc més de l'1% en el comerç mundial al 4%. També es veuran les conseqüències de l'entrada de la Xina a l'OMC i de quina manera aquesta adhesió va modificar la seva estructura per passar a representar el 12% en el comerç mundial (CEPII, 2022). A continuació, s'estudiarà l'impacte de la crisi financera del 2008 en l'estructura de les exportacions xineses: com aquestes van disminuir dràsticament, però com des de llavors van prendre més importància en l'àmbit mundial. I, per acabar, es posarà en relleu la revolució tecnològica a la Xina.

Amb això, el punt 3 es basarà a aprofundir en els resultats que es van obtenir fruit dels esdeveniments anteriors. Així doncs, per una banda, es farà elaborant una anàlisi de l'estructura del comerç exterior de la Xina: on s'incidirà en l'evolució en el valor de les exportacions, en productes i en el desenvolupament de zones geogràfiques a les quals ha anat exportant des del 1978. I, per altra banda, s'examinarà aquesta transformació de les exportacions de la Xina a escala mundial.

Per acabar, el punt 4 analitzarà els reptes i amenaces del comerç exterior de la Xina. Es començarà amb la relació de la Xina amb els Estats Units; com va sorgir i com està evolucionant i es destacarà també la iniciativa *Belt and Road*, és a dir, la Nova Ruta de la Seda. Que té com a objectiu connectar països d'Àsia, Orient Mitjà, Europa i Àfrica mitjançant la construcció d'infraestructures de transport, així com la promoció del comerç i la inversió.

Abans d'entrar en matèria, com ja s'ha dit, se situarà a la Xina en el context en el qual es trobava abans de l'inici de la seva transformació comercial. La Xina era considerat un país

subdesenvolupat; importador bàsic de béns d'equip i productes manufacturats i exportador de matèries primeres i aliments, amb una economia planificada, primordialment aïllada de la resta del món (Condal de Estudios Económicos, 1973; p. 22). Avui en dia no només la veiem com una economia plenament integrada al comerç mundial, sinó que també la coneixem com a la segona potencia mundial i amb ambició d'augmentar aquesta posició.

A finals de la dècada dels setanta, els contactes comercials de la Xina amb l'exterior eren molt escassos i tota l'activitat comercial d'intercanvi de mercaderies i de les operacions financeres amb l'exterior estaven planificades i controlades pel govern, que tenia com a objectiu primari l'autoproveïment i la suficiència interna. Aquesta situació es va iniciar amb la fundació de la República Popular Xinesa (RPX), amb l'arribada al poder del Partit Comunista Xinès (PCX) liderat per Mao Zedong, del 1949 al 1976, on el seu model de desenvolupament econòmic es va inspirar en el que va posar en funcionament l'antiga Unió Soviètica (URSS en endavant). Amb aquest model, la Xina va establir una organització centralitzada dels seus intercanvis amb l'exterior. D'aquesta manera, el comerç exterior era un monopoli de l'Estat.

A partir del 1949, la Xina va reorientar ràpidament els seus intercanvis exteriors cap als països comunistes i el 1957 va efectuar amb aquests dues tercers parts dels seus intercanvis (la meitat amb l'URSS). Però, a finals dels anys cinquanta, l'apropament de l'URSS als Estats Units va refredar la seva aliança amb la Xina. Aquest canvi de tendència amb l'URSS va provocar una greu crisi econòmica a principis dels anys seixanta i una posició a evitar en el futur qualsevol dependència comercial i financera important d'un soci comercial de l'estranger. Amb això, la Xina es va trobar en una situació de gran aïllament, ja que no tenia relacions amb cap país no comunista d'Àsia.

Durant tot el període 1960-1978, els intercanvis exteriors de la Xina van continuar essent poc importants i estant limitats per la capacitat baixa d'exportació del país. El comerç exterior de la Xina va experimentar una evolució irregular, les seves fluctuacions coincidien amb les del creixement econòmic intern, que també depenien de les oscil·lacions polítiques i que no es van veure millorades substancialment amb l'entrada a l'ONU l'any 1971. El 1979 la Xina comptava amb una quarta part de la població mundial, tenia menys de l'1% del comerç mundial, i primordialment era de productes agrícoles (38%) (François, 2006: p.11). En aquesta data, la Xina no era membre de cap de les grans organitzacions econòmiques internacionals, com el Banc Mundial o el Fons Monetari Internacional. L'arribada al poder de Deng Xiaoping l'any 1978 va ser la base per a la transformació comercial de la Xina. Es va proposar fer un gir de 180 graus a l'economia xinesa; allunyar-se de manera progressiva del model de desenvolupament inspirat en l'URSS en els anys cinquanta i iniciar així un procés de reforma i d'obertura comercial, amb l'objectiu de reformar el centralitzat i ineficient sistema econòmic xinès, promovent entre d'altres l'enriquiment de les classes més treballadores. Aquests fets li va permetre a la Xina passar de ser un país de posició perifèrica a un país de posició semiperifèrica en el sistema mundial. Aquests darrers països ocupen una posició intermèdia en l'economia mundial i estan caracteritzats per un creixement i un desenvolupament accelerats (Cairó, 2020: p.89).

Deng Xiaoping va desenvolupar aquestes reformes basant-se en el marc d'una economia planificada pel govern, les directrius de les quals eren fixades pels plans quinquennals. Aquest

eren un conjunt d'objectius i polítiques econòmiques que els líders xinesos es plantejaven per un període de cinc anys. Aquests plans tenien com a objectiu el desenvolupament econòmic i social de la Xina a mitjà termini. El primer pla quinquennal va ser establert el 1953 i fins al 1957, sent el principal objectiu transformar el país d'una economia agrícola a una economia industrial basada en el desenvolupament de la indústria pesada. Des de llavors s'han dut a terme 14 plans quinquennals, sent el darrer del 2021 al 2025.

D'ençà que la Xina va adoptar aquest procés, no només va aconseguir el creixement econòmic més accelerat del món i la millora del nivell de vida de la població, sinó també va aconseguir la reducció més gran de la pobresa del món (Cai, 2017: p.16). Aquest miracle econòmic no es pot entendre únicament per aquest procés de reforma i obertura, també hi varen confluïr una sèrie d'avantatges històrics, demogràfics i factors de bona sort (Kroeber, 2020: p.67). Pel que fa a aquests últims, primer, la Xina estava envoltada de països que a finals dels anys setanta ja eren molt dinàmics comercialment, com Taiwan, Corea del Sud i el Japó principalment. Els quals tenien un gran interès a invertir a la Xina per aprofitar els seus costos més baixos i accedir al seu mercat potencialment enorme. Segon, la Xina va optar per obrir-se just quan la globalització econòmica començava a anar a gran velocitat, i estava perfectament situada per convertir-se en el centre de muntatge final de les cadenes de producció asiàtiques. Finalment, per qüestions polítiques l'any 1972 durant la visita del president Nixon a Pequín, Estats Units i la Xina van decidir tenir relacions comercials especials, impulsades per la proposta de Henry Kissinger de "coevolució"; treballar i evolucionar junts per beneficiar el món (Wen, 2018: p.124). Actualment, aquesta relació s'ha transformat al llarg dels anys amb una intensa rivalitat, com s'estudiarà més profundament al punt 4 d'aquest treball.

Respecte als avantatges històrics i demogràfics, cal remarcar la gran disponibilitat, tant en quantitat com en flexibilitat, de mà d'obra que disposava la Xina al principi de la reforma. Aquesta en un inici era rural, abundant i sense qualificació. Però amb les diferents accions del govern preses en els anys posteriors, es va fer un gran salt qualitatiu, ja que es va potenciar la inversió en educació. Va ser Deng Xiaoping qui va destacar la importància de l'educació per al desenvolupament del país ja que considerava necessària la professionalització de la mà d'obra (Kissinger, 2017: p.340). L'objectiu d'aquest impuls en l'educació i la formació de la població era: millorar la productivitat, la innovació i el creixement econòmic del país. Amb això, cal remarcar que durant el gran desenvolupament econòmic que aquest treball tractarà, les jornades laborals de la Xina eren, en la majoria dels sectors industrials, de més de 8 hores diàries i de set dies a la setmana. Més tard, la jornada laboral xinesa es va definir oficialment amb l'expressió "996", de les 9 del matí a les 9 de la nit durant sis dies a la setmana (López, 2021). Així doncs, la població ha jugat un paper fonamental en el desenvolupament econòmic del país així com amb el de la indústria i les infraestructures.

En aquest treball s'ha considerat adient la realització de la figura 1 per tal d'ubicar a la Xina i observar aquesta evolució que ha realitzat, agafant tres anys base: 1978, veure el marc en el qual Deng Xiaoping va començar les reformes; 2001, veure com estava la Xina l'any d'entrada a l'OMC; 2019, veure com estava la Xina abans de l'impacte de la crisi COVID-19 i després de la crisi financera de 2008 i el "boom" del desenvolupament tecnològic.

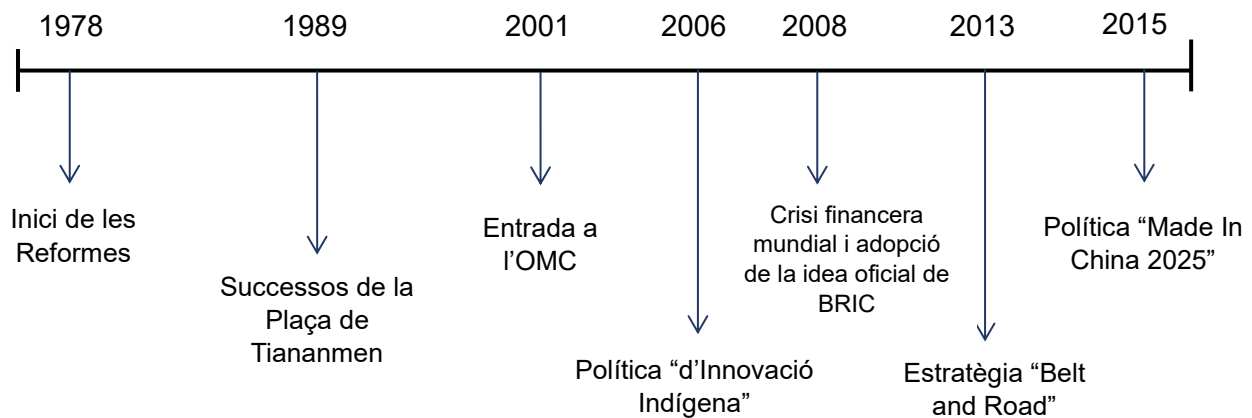
Figura 1. Evolució d'alguns indicadors de la Xina.

INDICADORS	ANY 1978	ANY 2001	ANY 2019
• Indicadors econòmics			
- PIB (Producte Interior Brut) (M €)	149.540	1.489.052	12.808.705
- PIB per càpita (€)	s/d	1.167	9.084
- Creixement del PIB (% anual)	11,3	8,3	6
- Inversió estrangera directe (% PIB)	0	3,5	1,3
- Inflació, preus al consumidor (% anual)	s/d	0,7	2,9
- Sol·licitud de patents	s/d	276	58.990
- Despesa en investigació i desenvolupament (% PIB)	s/d	0,94	2,24
- Despesa pública (M €)	s/d	259.688,8	4.374.506,8
- Despesa en educació (% PIB)	1,96	1,89	3,54
- Despesa en salut (% PIB)	s/d	0,97	3,00
• Indicadors de comerç			
- Exportacions (M €)	s/d	297.117,0	2.232.654,8
- Exportacions (% PIB)	6,66	19,95	17,43
- Balança comercial (M €)	s/d	25.173,1	376.123,8
- Balança comercial (% PIB)	-0,79	1,69	2,94
- Taxa de cobertura (%)	89,43	109,26	120,26
• Indicadors d'infraestructures de transport			
- Xarxa ferroviària d'alta velocitat (km)	0	396 (2003)	38.207
- Km autopistes (dades aproximades)	5.000 (1990)	19.000	140.000
• Indicadors social			
- Població	956.165.000	1.276.270.000	1.410.080.000
- Taxa de pobresa extrema, < \$1,90/dia (% població)	90	36,5	1
- Coeficient de Gini (escala de 0 a 100)	s/d	42,0	38,2
- Índex de Desenvolupament Humà (IDH) (escala de 0 a 1)	s/d	0,593	0,762
- Esperança de vida (anys)	63	73	78
- Taxa de mortalitat (% població)	6,25	6,43	7,09
- Accés a la electricitat (% població)	s/d	97,3	100

Nota. Elaboració pròpia amb dades del Banc Mundial, la Organització Mundial del Comerç, Expansión i National Bureau of Statistics of China

2. Estratègies i Models de Desenvolupament des del 1978

Figura 2. Successos experimentats per a la Xina, 1978-2019.



Nota. Elaboració pròpia.

2.1. Política de Reforma i Obertura de Deng Xiaoping

El 1978, la Xina va iniciar la seva transició econòmica per modernitzar-se, créixer i posar-se al dia amb la resta del món. Aquest procés comença amb la política de reforma i obertura implantada per Deng Xiaoping. La qual trenca amb el passat i té com a objectiu desenvolupar els intercanvis exteriors i aprofitar els avantatges comparatius que disposa l'economia xinesa en l'economia mundial.

L'obertura exterior ha estat una peça clau de la reforma xinesa. Fins als anys setanta el comerç xinès es va desenvolupar en el marc d'una economia planificada i això va provocar que gairebé tot el comerç estigués subjecte a directrius exigents. És per això que des del 1979 i durant la dècada dels vuitanta, les reformes inicials es van centrar en la creació de diverses institucions necessàries per començar a liberalitzar el sistema comercial exterior creant així un nou sistema de control d'importacions i exportacions, reduint el grau de centralització que existia fins aquell moment; potenciant una descentralització i una economia no estatal. Tanmateix, el Govern va adoptar una "política de portes obertes" amb l'objectiu d'atraure capital estranger, expandir el volum de comerç exterior, promoure l'acceptació de la inversió estrangera directa (IED), desenvolupant zones econòmiques especials (ZEE en endavant) i incentivant així la creació d'empreses mixtes (*joint ventures*). També va orientar els sectors més dinàmics de l'economia cap a l'exportació, fet que va provocar que entre 1979 i 1988, les exportacions anuals se sextuplicuessin, passant d'uns 10.000 milions de dòlars a 62.000 milions de dòlars (Kroeber, 2020: p.71).

Cal destacar que aquesta política d'obertura es caracteritza pel gradualisme i per la necessitat de reformar-se, ja que la seva economia estava prop d'un col·lapse. En un inici les autoritats

es movien a cegues: llançaven “experiments”, és a dir, proves pilot de les polítiques que aprovaven i a mesura que n’apareixen els efectes positius n’estimulaven la seva propagació. No va ser fins a principis dels anys noranta que l’estil i la trajectòria de la reforma es va consolidar.

A mitjans de la dècada de 1980, els responsables polítics xinesos van començar la tasca de liberalitzar el principal sistema comercial nacional i promoure la propietat privada. Aquest procés de liberalització del comerç i eliminació de la planificació implicava la pèrdua de control directe per part del govern xinès sobre el comerç exterior. A conseqüència d’això, el govern va decidir substituir aquest control directe per un sistema de control d’importacions i d’exportacions a través d’instruments indirectes convencionals com: aranzels, quotes i llicències, i menys convencionals com: limitar els drets comercials i complir amb requisits més estrictes d’inspecció de productes bàsics (Branstetter i Lardy, 2006: p.4-5). Això va portar a fer que la Xina agafés una posició molt proteccionista al principi, mantenint-se així durant tota la dècada dels vuitanta i canviant dràsticament en el moment en què es va voler adherir a l’OMC el 2001.

Però, aquest règim comercial protector del mercat interior va provocar un efecte indirecte: desanimar l’exportació, per dues raons: d’una banda, els aranzels elevats i quotes va portar a l’encariment del cost dels productes intermedis importats necessaris per al desenvolupament d’indústries exportadores competitives i, com a conseqüència, aquestes mancaven de mitjans per a desenvolupar-se. D’altra banda, va provocar un nivell de preus intern elevat amb relació als preus mundials per als productes potencialment exportables, la qual cosa va provocar que els productors abandonessin l’exportació i reforcessin l’atenció al mercat interior. Això va portar a adoptar polítiques que trenquessin amb aquest biaix antiexportador: aïllar les indústries exportadores de l’impacte de les mesures proteccionistes.

Per tant, el 1984 es va adoptar un paquet de liberalització, però els resultats van ser alarmants: les importacions van augmentar més del 50% el 1985 (World Trade Organization [WTO], s/d), fet que va portar a la reducció de moltes reformes. Aquest esdeveniment va suposar en aquest any un dèficit de la balança comercial del 4,58 (% PIB) (WTO, s/d), que es tradueix com el resultat més negatiu dels darrers quaranta anys. Aquest percentatge negatiu de la balança comercial es va mantenir majoritàriament durant tota l’etapa inicial de la reforma (la dècada dels vuitanta) i a partir dels anys noranta la Xina va aconseguir superàvits comercials generalitzats. Aquest fet va ser possible gràcies a la flexibilitat adoptada pels responsables polítics, ja que van ser ells qui van acabar transformant les regles del comerç.

Una altra línia d’actuació de la liberalització fou la descentralització del comerç exterior, la qual es va basar en eliminar gradualment el règim de monopoli que fins aquell moment predominava. Per fer això, es va iniciar un procés incentivant corporacions autoritzades a comerciar amb l’exterior, és a dir, es va promocionar l’autorització per part del govern a què empreses xineses fessin negoci amb altres països. Això va provocar que es passés d’una dotzena de societats de comerç exterior el 1978 a haver-hi més de nou mil al 1994 (Lemoine, 2006: p.16). Aquest fet es pot interpretar com un inici de “transició” exitosa d’una economia comunista a una més capitalista.

Des de principi dels anys vuitanta, l'administració del comerç exterior tenia com a objectiu principal dinamitzar l'exportació. Això ho va fer organitzant aquestes corporacions de comerç exterior i realitzant una reorientació d'una indústria pesant (siderúrgia, indústria petroquímica, automobilística, aeronàutica, etc.) intensiva en capital a una indústria lleugera (tèxtils, roba, calçat, joguines, mobles, etc.) intensiva en mà d'obra i orientada cap a la tecnologia. Aquest fet va generar una entrada de divises i l'interès de les empreses cap aquestes. És amb això, doncs, que moltes empreses de producció van rebre el dret d'efectuar directament operacions de comerç exterior.

En aquesta reorientació de les exportacions basades en béns de consum no duradors la població hi va jugar un paper fonamental. Una població gran porta reptes i crea oportunitats i els dirigents polítics sabien que les persones educades i capacitades eren la riquesa més gran del país. Els esforços del govern per millorar l'educació va permetre obtenir una força laboral més qualificada i més capacitada per a la indústria de la tecnologia, permetent així una transició més eficaç cap a una indústria més lleugera.

Aquest pas cap a la indústria lleugera va ser possible, com ja hem dit, gràcies a la millora educativa de la població i també per la transferència de mà d'obra del sector agrícola al sector no agrícola, de les zones centrals a les zones costaneres i, de les empreses estatals a les empreses no estatals (empreses privades + empreses mixtes).

Figura 3. *Evolució població urbana.*

Anys	Població urbana	Milions de persones
1978	18%	172M
1998	34%	400M
2018	60%	832M

Nota. Elaboració pròpia amb dades extretes del llibre "Desmitificar el desarrollo económico de China" de Fang Cai (2017).

Aquesta reassignació de la població va millorar la productivitat total del país, contribuint que de l'any 1978 al 1998 es donés un 21% de creixement econòmic (Cai, 2017).

Des de la visita del president nord-americà Richard Nixon el 1972, l'augment de l'interès per la inversió estrangera directa (IED en endavant) a la Xina va augmentar. Però, es van mantenir una sèrie de restriccions severes, inclosa la prohibició del finançament extern de projectes d'IED. De manera que hi va haver molt poca inversió fins a les polítiques que van canviar dràsticament el 1979 (Branstetter i Lardy, 2006: p.11).

Mentre el govern xinès, per una banda anava introduint en l'àmbit comercial les reformes anteriors, per l'altra, realitzava una obertura gradual a la inversió estrangera. Les polítiques relatives a les inversions estrangeres tenien tres objectius: accelerar el desenvolupament econòmic de les regions costaneres, promoure indústries exportadores noves i crear capacitats de producció internes que substituïssin les importacions en els sectors de les tecnologies modernes.

El 1979 es va aprovar una llei d'empreses mixtes (*Joint Ventures*) la qual era una forma de col·laboració entre empreses estrangeres i xineses. Per una banda, les empreses estrangeres aportaven el capital i la tecnologia i per l'altra, les empreses xineses proporcionaven el terreny, la mà d'obra abundant i barata i les llicències necessàries per operar en el país. El mateix any es van crear cinc zones econòmiques especials (ZEE), tres a la província de Guangdong (Shenzhen -prop de Hong Kong-, Zhuhai -prop de Macao- i Shantou), una a la de Fujian (Xiamen, enfront de Taiwan) i la darrera a l'illa de Hainan, al sud de la Xina, les quals podem veure en color vermell a la figura 4.

Aquestes zones oferien a les empreses estrangeres establir fàbriques amb un tracte administratiu i fiscal preferent. Van començar a assentar-se empreses mixtes i unes poques empreses privades, la producció de les quals estava orientada a l'exportació. El 1984, per seguir amb la línia d'atraure IED, es van concedir exempcions similars d'impostos i procediments administratius a catorze ciutats costaneres addicionals i posteriorment en les zones de desenvolupament econòmic i tècnic, establertes en el conjunt de les províncies costaneres.

Figura 4. Mapa de les Zones Econòmiques Especials de la Xina – 1996.



Nota. Detallat mapa de les zones econòmiques especials de la Xina, en vermell les cinc primeres – 1996 [fotografia], per Mapas del Mundo, s.d., (<https://www.mapas-del-mundo.net/asia/china/detallado-mapa-de-zonas-economicas-especiales-de-china-1996>)

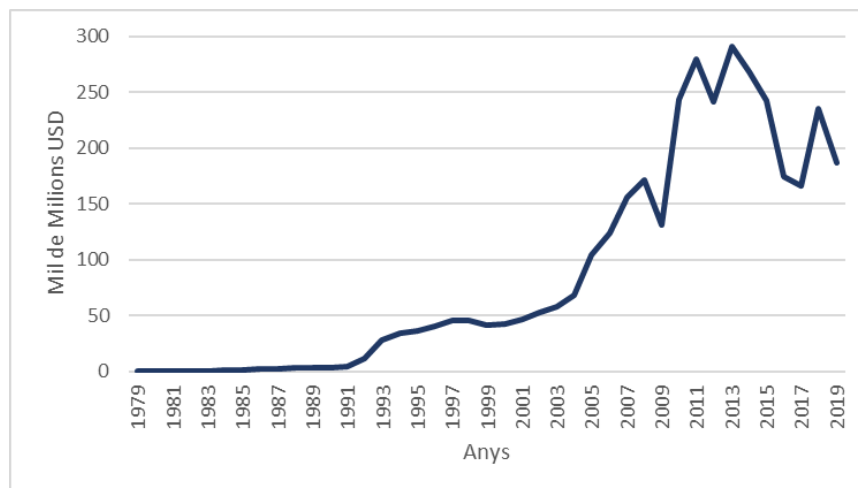
També es va fer un fort èmfasi en la construcció d'infraestructures, especialment ports, carreteres, centrals elèctriques i xarxes de telecomunicacions, que va facilitar la vida als fabricants de la llarga costa de la Xina, creant així un marc més favorable per a exportar.

Aquests fets van generar una divisió de dos règims comercials diferents. Per un part, un règim comercial més obert i liberal i per l'altre, un règim comercial "ordinari", parcialment reformat i tancat, el qual es va provocar que es desenvolupés més lentament.

Les conseqüències d'aquestes polítiques van tenir un efecte directe en el comerç exterior xinès, ja que la IED es va destinar a la fabricació d'exportació. A principi dels anys noranta més d'una tercera part de les exportacions de la Xina provenien d'empreses d'inversió estrangera, i al final d'aquest període, més de la meitat de les exportacions del país eren produïdes per aquestes empreses. De forma numèrica, entre 1990 i 2001, les exportacions de la Xina es van més que quadruplicar, passant de 62.000 milions de dòlars a 266.000 milions de dòlars (Kroeber, 2020: p.73).

Com mostra la figura 5, a principi dels anys noranta, el flux d'entrada d'IED va ser molt gran, esdeveniment que coincideix amb quan la Xina va començar a obrir selectivament el seu mercat nacional, és a dir, va escollir els sectors que s'obrien a la participació estrangera. Això va ajudar al fet que la proporció de la producció industrial total de les empreses no estatals (empreses privades + empreses mixtes) pugés d'un 22,4% el 1978 a un 76,5% l'any 2000 (Fernández-Stembridge, 2002: p.60).

Figura 5. Evolució de la Inversió Estrangera, 1979-2019, en milers de milions de dòlars.



Nota. Elaboració pròpia amb dades extretes del Banc Mundial

Els inversors de Hong Kong (remarcar que no fou fins al 1997 que Hong Kong es va integrar a la RPX) i Taiwan van ser els primers i es van convertir en els més importants quantitativament. Els inversors dels països desenvolupats van seguir de prop, i les entrades d'IED es van convertir en prou grans com per transformar fonamentalment l'economia xinesa (Naughton, 2007: p.402).

Pel que fa a la composició de les exportacions, el 1986 les exportacions xineses es basaven en productes tèxtils i de confecció, els quals requerien molta mà d'obra. Aconseguint així que les exportacions de tèxtils i peces de vestir fossin superiors al petroli cru. El 1995 la Xina va realitzar una transició: va passar d'exportar productes tradicionals intensius en mà d'obra a productes no tradicionals intensius en capital, provocant així que l'exportació de maquinària i electrònica superés els tèxtils i la roba.

Per tant amb aquest procés impulsat per Deng Xiaoping, la Xina va desenvolupar amb èxit la seva inserció en el comerç internacional amb l'adopció de polítiques comercials maximitzant les oportunitats per als exportadors. El resultat va ser que a principis dels anys 2000, la Xina tenia una combinació única i probablement irrepètible de costos laborals baixos de països en desenvolupament i una bona infraestructura de països gairebé rics.

2.2. L'Entrada de la Xina a l'OMC

Durant tot el període de la política de reforma del comerç, l'adhesió de la Xina a l'OMC el 2001 va ser el seu epicentre i va marcar la fi de l'estratègia d'obertura que es portava a terme des de feia vint anys. Aquesta adhesió va estar representada per les reformes anteriors i posteriors que van haver d'emprendre's com a conseqüència de la mateixa.

L'any 1986, la Xina va demanar la seva reintegració al *General Agreement on Tariffs and Trade* (GATT en endavant), que va ser un acord internacional que va establir un conjunt de normes i principis per a la regulació del comerç internacional. Aquesta n'havia estat un dels membres fundadors el 1948, però el 1950 el Govern de Taiwan va anunciar la retirada de la Xina, fet que el Govern de Pequín mai va reconèixer. Les negociacions amb el GATT van durar fins al 1995, data en què el GATT va ser substituït per l'OMC. Tot i aquest canvi, els principis i les normes establertes per al GATT van seguir estant vigents per a la regulació del comerç internacional, és per això que les negociacions van continuar fins a l'entrada com estat membre a l'OMC el desembre del 2001.

Aquesta negociació d'entrada a l'OMC va ser més complicada i més llarga del que es preveia inicialment. La principal raó va ser el succés de la plaça de Tiananmen (centre de Pequín) el 1989. Aquest esdeveniment va retardar la sol·licitud d'adhesió de la Xina a l'OMC perquè alguns membres de l'organització van expressar la seva preocupació per la situació dels drets humans a la Xina i va portar a la imposició de sancions econòmiques per part d'alguns països com els Estats Units, la Unió Europea, Canadà i el Japó entre d'altres. Aquests esdeveniments van promoure la millora de la Xina en l'àmbit dels drets humans. Finalment, aquesta va aconseguir guanyar la confiança de la comunitat internacional fent importants reformes en matèria de drets humans i polítiques comercials.

El procés d'adhesió de la Xina a l'OMC va ser un procés complex i prolongat que va implicar negociacions bilaterals i multilaterals entre la Xina i els membres de l'OMC dirigides per un equip de negociadors xinesos i per un Grup de Treball format per representants de tots els estats membres de l'OMC interessats. Una part important d'aquestes negociacions van ser

les negociacions bilaterals entre la Xina i alguns membres de l'OMC, especialment amb els Estats Units i la Unió Europea. El centre d'atenció de les negociacions bilaterals i multilaterals van ser algunes esferes concretes de les polítiques comercials de la Xina, com ara la llista de compromisos d'accés als mercats de mercaderies i la llista de compromisos específics a l'esfera dels serveis (Salvador, 2013: p.106).

Després de més de quinze anys de negociacions, l'acord d'ingrés a l'OMC se signa el novembre del 2001 i la Xina passa a ser-ne membre de ple dret l'onze de desembre del mateix any. Com a membre de l'OMC, la Xina participa en els acords sobre el comerç de serveis (GATS, en anglès), sobre els drets de propietat intel·lectual que afecten el comerç (TRIP) i sobre les mesures relatives a les inversions vinculades al comerç (TRIM).

La integració de la Xina a l'economia mundial havia augmentat molt des de 1978 i aquest procés va continuar a la dècada dels noranta, on la liberalització dels intercanvis exteriors va prendre un nou impuls i va acabar amb aquesta entrada de la Xina a l'OMC.

Aquest succés va estar marcat per diversos compromisos i condicions que va haver de complir la Xina. En primer lloc, va haver de reduir progressivament les seves barreres comercials, incloent-hi les barreres aranzelàries (tot i que aquestes eren baixes per ser un país en desenvolupament) i les barreres no aranzelàries en el sector industrial i el sector agrícola. La Xina es va establir un calendari específic de liberalització per cada tipologia de producte i servei, que a més, no sempre finalitzava amb una eliminació total dels aranzels. Per exemple, en els productes agrícoles, fins al 2004, la mitjana dels drets de duana es van reduir del 22% al 15%. En els productes industrials, fins al 2005, la mitjana dels drets de duana van passar del 22% al 9% i es van abolir totes les barreres no aranzelàries (Lemoine, 2006: p.21). En segon lloc, en un termini de sis anys, va haver d'obrir els serveis a les inversions estrangeres. Les empreses estrangeres de comerç, van adquirir el dret a exportar, importar, vendre directament en el mercat interior i tenir serveis de postvenda i transport per carretera. Això va afectar les telecomunicacions, la banca, les assegurances i el mercat de títols.

Aquests fets van reduir el marge de maniobra de la Xina perquè se li va imposar obrir l'accés del seu mercat a les importacions i a les inversions estrangeres que seguien un calendari que s'estenia fins al 2006.

El resultat directe de l'adhesió de la Xina a l'OMC va consistir a normalitzar les relacions d'aquest país amb el conjunt dels països membres de l'organització i el va convertir en un soci en igualtat de condicions amb la resta de potències comercials. La Xina es va beneficiar automàticament de la clàusula de nació més afavorida (NMA), és a dir, que la resta de països membres ja no podien imposar als productes importats de la Xina, és a dir, a les seves exportacions, condicions discriminatòries.

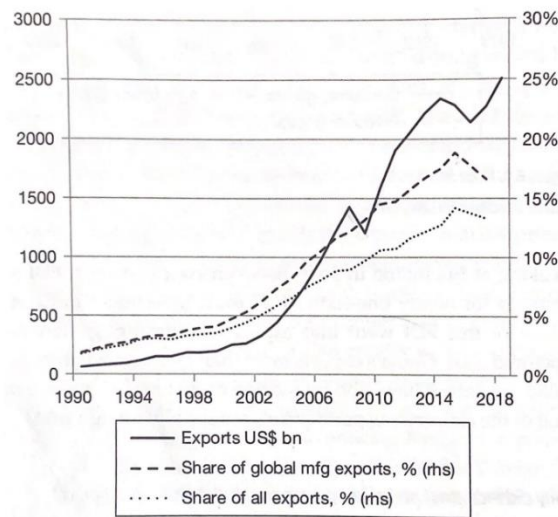
Amb aquesta adhesió, la Xina es va convertir en membre de l'Acord sobre el tèxtil i la roba, el que va implicar per a la Xina una gran obertura d'aquest mercat. Va ser així ja que l'objectiu d'aquest acord era liberalitzar el comerç mundial de tèxtil i roba i la supressió gradual de les quotes sobre les importacions d'aquests productes, que havien estat establertes durant dècades per protegir els mercats locals de la competència estrangera. Així doncs, aquesta supressió de quotes s'aplica a les importacions procedents de la Xina, el que és el mateix que

a les seves exportacions. Això va permetre a la Xina convertir-se en un important exportador mundial en aquest sector, fet que va provocar preocupacions sobre la competència deslleial i les pràctiques de *dumping*.

En la figura 6 podem veure reflectit aquesta evolució de la proporció de les exportacions de béns manufacturats de la Xina en comparació amb la resta del món (*share of global mfg exports*). Observem, doncs, que és amb aquesta adhesió de la Xina a l'OMC quan aquesta variable va agafar un pes important. En aquesta data, les exportacions d'alta i nova tecnologia també van créixer ràpidament, així com el valor dels productes exportats.

Entre el 2001 i el 2008, les exportacions de la Xina van créixer a un ritme sorprenent, del 27% anual (Kroeber, 2020: p.74), multiplicant-se sis vegades: de 266.000 milions de dòlars a 1.400 milers de milions de dòlars, com veiem a la figura 6 (*exports US\$*).

Figura 6. *Exportacions de la Xina i quota de mercat global, 1990-2014.*



Nota. Agafat de *China's Economy: what everyone needs to know* (p. 74), per

Arthur R. Kroeber, 2020, Oxford University Press.

La liberalització dels intercanvis augmenta la competència sobre el mercat interior i condueix la Xina a especialitzar-se en els sectors en què té un avantatge comparatiu, és a dir, els sectors molt intensius en mà d'obra. Els recursos de treball i capital del país es dirigiran cap a aquests sectors en detriment de les produccions intensives en recursos naturals com l'agricultura i les indústries que exigeixen molt de capital, com ara les màquines i el material de transport. Els recursos aniran a parar als sectors en què la Xina els utilitza de manera més eficaç.

El procés d'entrada a l'OMC va coincidir durant l'administració del president Hu Jintao i el primer ministre Wen Jiabao (2003-2012). Amb aquests, la política industrial va agafar un to més estàtic, és a dir, menys intervencionista, ja que el govern es va focalitzar en promoure projectes d'infraestructures a gran escala, proporcionar proteccions addicionals a les empreses estatals i frenar el ritme de les reformes del mercat. No obstant això, la IED i les exportacions van créixer encara més ràpidament que en la dècada anterior, com es pot veure

en la figura 5, gràcies a un seguit de condicions favorables en comptes d'unes accions governamentals (Kroeber, 2020).

Una d'aquestes condicions favorables davant l'entrada de la Xina a l'OMC va ser l'adquisició d'un alt grau de fiabilitat als mercats mundials. Estant la Xina en primera posició segons el rànquing de confiança per als inversors europeus el 2003, davant dels Estats Units.

El sistema econòmic de la Xina va continuar demostrant el seu èxit aconseguint taxes de creixement del PIB de dos dígitos durant cinc anys consecutius, del 2003 fins al 2007. Amb l'arribada de la crisi financera mundial del 2008, tot i que la Xina ja havia estat reconeguda com a potència econòmica i comercial amb polítiques que la situaven entre les millors del món, va resultar impossible que se'n deslliurés completament del seu impacte. El seu PIB va baixar, de la mateixa manera que ho van fer les exportacions i la inversió estrangera. Però, mentre els Estats Units (l'epicentre de la crisi) estava enfonsat en una depressió econòmica, l'economia Xina va experimentar una ràpida recuperació.

2.3. L'Oportunitat que Crea la Crisi Financera del 2008

La crisi financera mundial que va començar el setembre de 2008 va tenir un profund impacte a la Xina, on el principal efecte es va produir a través de les exportacions.

Podem dir que la crisi de 2008 va comportar desafiaments i va generar oportunitats. Va posar en evidència que el ràpid creixement econòmic de la Xina havia estat en virtut de la gran dependència en les exportacions. És a dir, l'economia xinesa estava basada en un gran sector exportador i una demanda interna relativament petita.

És per això, doncs, que en caure la demanda global, sobretot d'Europa i els Estats Units, la demanda d'exportacions xineses va caure en picat, en un 20% l'any següent, provocant així la caiguda anual més gran del valor de les exportacions de la història xinesa (Banc Mundial [BM], s/d). També, va haver-hi una dràstica disminució al creixement del PIB: durant el segon trimestre del 2008 el PIB creixia a una taxa del 10,4%, i va passar a una taxa del 6,8% al quart trimestre d'aquest any, arribant a un creixement del 6,1% en el primer trimestre del 2009 (BM, s/d). Sent aquest any i pel que fa al comerç internacional, l'any més difícil per la Xina d'ençà que va ingressar a l'OMC al 2001.

L'impacte en l'ocupació va ser ràpid: s'estima que 23 milions de treballadors de les fàbriques orientades a l'exportació van ser acomiadats per les vacances de l'Any Nou Lunar el febrer de 2009.

En resposta a aquesta crisi, el govern xinès va posar en marxa una política fiscal per contrarestar els efectes de la disminució de les exportacions i per complir amb el seu propòsit macroeconòmic de garantir un creixement del PIB del 8% el 2009, la taxa que els líders xinesos creien necessària per garantir un creixement satisfactori de l'ocupació. Aquest enorme paquet d'incentius fiscals per aplicar-se en els anys 2009 i 2010, va ser d'aproximadament 4 bilions de iuans, equivalent a 586 milers milions d'euros o el 12% del PIB (Villezca, 2015:

p.130). El 40% d'aquests incentius es van destinar a la inversió en infraestructures (Villegca, 2015: p.130).

Aquest programa d'estímuls va reflectir un canvi de rumb en l'estratègia econòmica. Els líders es van adonar que el gran sector exportador de la Xina -amb un màxim d'exportacions iguals al 35% del PIB i un superàvit per compte corrent del 8,7% del PIB (BM, s/d)- era, una vulnerabilitat més que una fortalesa. Ja que si els socis comercials de la Xina tenien problemes, ella també. És per això, doncs, que els responsables polítics xinesos van decidir que el creixement econòmic futur hauria de provenir principalment de la demanda interna, no de les exportacions.

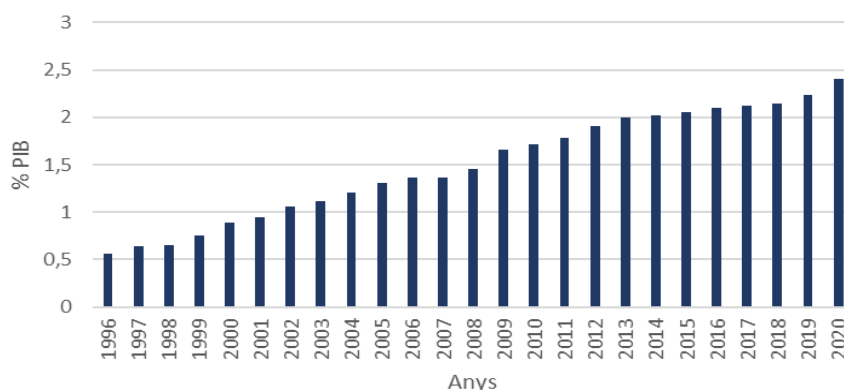
La demanda interna es basa en la despesa en inversió i el consum de les llars. A curt termini, no era realista esperar que els consumidors xinesos comencessin a gastar molts més diners de sobte, sobretot perquè molts d'ells van perdre la feina a causa de la desacceleració de les exportacions. Per tant, per estimular la demanda interna, els líders van impulsar la inversió mitjançant la despesa del govern en infraestructures.

La teoria econòmica ens diu que els projectes d'infraestructura tenen un efecte multiplicador de 6, el que significa que cada euro invertit proporcionarà 6 vegades el valor de l'activitat econòmica. És a dir, l'augment de la inversió en infraestructures va generar una major activitat econòmica en el país. Amb això, el 2008 el quilometratge operatiu del ferrocarril nacional era de 16.000 quilòmetres (km en endavant) i no hi havia trens d'alta velocitat. El 2018 el ferrocarril nacional tenia 146.000 km de longitud, dels quals de ferrocarril d'alta velocitat n'hi havia 35.000 km (Lee, 2021: p.22). Pel que fa a carreteres, aeroports i ports marítims també van tenir un fort creixement.

Així doncs, aquesta inversió en infraestructures, a banda d'enfortir la demanda interna, va suposar també una gran oportunitat per a les exportacions xineses. És més, es va donar un canvi significatiu en l'estructura de les exportacions: es va diversificar tant la seva base exportadora com els seus mercats d'exportació, per reduir-ne la dependència dels mercats desenvolupats.

Amb això, la Xina, i que ja venia fent-ho des de 1995, va continuar prioritzant el canvi de passar d'exportar productes de baix valor afegit, com ara joguines, roba i tèxtil, els quals requerien abundant mà d'obra i de baixa qualificació, a centrar-se en la producció de béns de més alta tecnologia i valor afegit, com ara la tecnologia de la informació i la maquinària, les quals requerien una mà d'obra més qualificada. Fomentant així el desenvolupament de marques pròpies i competint en mercats internacionals amb tecnologies. És per això que la inversió en l'educació va prendre un paper important dins del paquet d'incentius fiscals, ja que va augmentar un 37,2% (WTO, s/d) i també ho va fer la inversió en recerca i desenvolupament (R+D), la qual va passar de representar un 1,45% del PIB al 2008 a un 1,66% del PIB pel 2009 com es pot veure en la figura 7. Provocant així que la Xina es convertís en el gran productor mundial de molts productes industrials.

Figura 7. Despesa de la Xina en R+D, en % del PIB.



Nota. Elaboració pròpia amb dades extretes del Banc Mundial

Entre altres, tenint en compte els factors esmentats, la Xina va aconseguir superar el seu objectiu macroeconòmic, arribant el tercer trimestre de 2009 amb taxes de creixement del PIB del 9,1% i del 10,7% pel quart trimestre (BM, s/d). També cal destacar que la Xina va passar a formar part dels BRIC, grup de països emergents amb un gran potencial, l'any 2008 (tot i que van existir reunions prèvies, aquest fou l'any en el qual els països van assumir la idea oficialment, desenvolupant enfocaments comuns sobre l'economia internacional) i que juntament amb els aspectes anteriors, la Xina va ampliar el seu mercat exportador, augmentant així les seves exportacions cap a països emergents com ara Brasil, Rússia, Índia i Àfrica.

Durant aquesta crisi la IED es va veure afectada adquirint una tendència a la baixa. Per tal de frenar aquesta tendència, el paquet d'estímuls fiscals que es va implementar va incloure iniciatives dirigides a incentivar la IED. Es van obrir nous sectors específics, establint-hi noves lleis i regulacions. Això va crear noves oportunitats de negoci per a les empreses estrangeres que volien invertir en el país. Per altra banda, la recuperació de la IED va contribuir positivament en augmentar aquestes exportacions xineses, que cada cop estaven més orientades a l'àmbit tecnològic.

Per tant, la crisi de 2008 va ser un punt d'inflexió per a la Xina. Primer de tot, l'economia xinesa va reduir la seva dependència amb les exportacions, centrant-se així en desenvolupar la seva demanda interna. En segon lloc, va impulsar la inversió en infraestructures i les tecnologies, fets que van ser primordials per al desenvolupament tecnològic que ja estava experimentant la Xina. Aquest impuls en infraestructures, va tenir un efecte multiplicador i va afectar positivament a les exportacions. I per acabar, es va donar una reorientació a les seves exportacions.

2.4. La Revolució Tecnològica

A partir de mitjans dels anys vuitanta, la reforma va agafar una sèrie de polítiques destinades a estimular la recerca científica bàsica i aplicada i el desenvolupament de la tecnologia industrial. Tot i això, no va ser fins a l'any 1995 que la Xina va realitzar una transició la qual va consistir a passar d'exportar productes de baix valor afegit (calçat, joguines, roba i tèxtil) a productes de més alt valor afegit. Davant aquesta situació el govern xinès va donar suport a la creació de centres globals d'R+D a través de polítiques i incentius. Aquests centres van ser una font important de creixement tecnològic per al país.

Per exemple, el 2003 les marques Philips, Microsoft, Alcatel, General Electric i Motorola, entre altres, van obrir els seus centres globals d'R+D a la Xina (Fernández-Stembridge, 2004: p.42).

Com ja s'ha vist als apartats anteriors, el paper de les companyies estrangeres va ser notable en el comerç exterior de la Xina. I doncs, va ser a partir d'aquests incentius i polítiques impulsades pel govern, que aquestes van tenir un destacable pes en el desenvolupament tecnològic. Aquest va ser un tret distintiu comparat amb els seus veïns, com el Japó, Corea del Sud i Taiwan, on la majoria d'exportacions estaven reservades exclusivament per empreses nacionals.

A mitjans dels noranta aquestes empreses estrangeres focalitzades en l'àmbit tecnològic (majoritàriament dels seus veïns asiàtics), estaven orientades a aprofitar l'abundant mà d'obra xinesa amb un contingut feble en capital i tecnologia. D'aquesta manera reduïen els costos de producció, guanyant així competitivitat als mercats internacionals.

A principis dels 2000, aquestes empreses coreanes, japoneses i taiwaneses, van fomentar que els sectors de producció localitzats a la Xina s'orientessin cap a activitats més intenses de capital i tecnologia, per tal de rebaixar el cost dels inputs i poder penetrar al gran mercat local. El resultat d'això fou que en un principi es van desenvolupar plantes de fabricació d'assemblatge de productes, que utilitzaven peces i components d'alta tecnologia dels països d'origen.

Des de principis dels anys 2000 i fins al 2012, més del 75% de les exportacions d'alta tecnologia de la Xina van ser produïdes per empreses estrangeres, arribant a un màxim del 90% el 2005 (Kroeber, 2020: p.81).

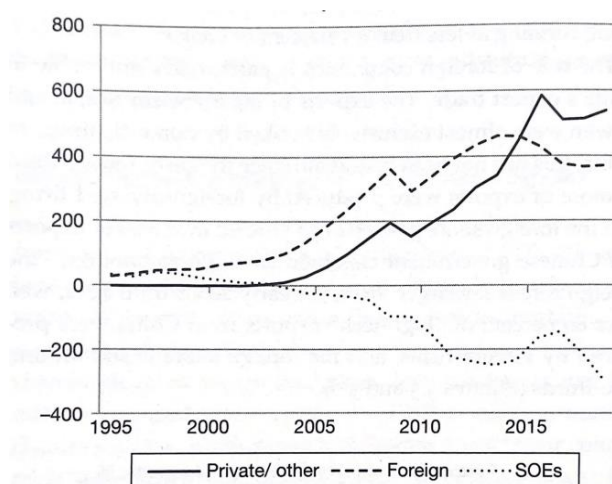
Davant aquesta dependència estrangera, la Xina, per continuar fomentant la recerca i el desenvolupament tecnològic propi, va establir el 2006 la política d'innovació indígena, la qual tenia com a objectiu reduir aquesta dependència majoritària de la tecnologia estrangera.

La innovació indígena, tenia uns objectius molt concrets: alliberar la Xina de la seva posició com a assemblador d'última etapa de components d'alt valor produïts en altres llocs; augmentar la quota de mercat de les empreses nacionals en indústries intenses en tecnologia; fer de la Xina un líder tecnològic més que un seguidor; i, el més controvertit, implementar requisits més estrictes per a les empreses estrangeres per poder invertir a la Xina. Aquesta nova política incloïa subvencions per a la recerca i el desenvolupament (R+D) en diverses indústries prioritàries d'alta tecnologia; recompenses per presentar patents i crear

estàndards tècnics; foment de les empreses nacionals i les oficines governamentals per comprar productes fets a la Xina.

Als darrers anys d'imposar aquesta política, la participació de les empreses estrangeres en les exportacions d'alta tecnologia va caure per sota del 70%, com es pot veure en la figura 8 (*Foreign*). Tot i això, no se sap del cert si aquest canvi es va donar per la política o simplement pel procés de creixement i consolidació de les empreses tecnològiques privades de la Xina, les quals van anar adquirint més experiència, capacitat d'innovació i presència en el mercat.

Figura 8. Balança comercial per tipus d'empresa, en milers de milions de dòlars americans.



Nota. Empreses privades, empreses d'IED i empreses estatals (SOEs: State-Owned Enterprises).

Agafat de *China's Economy: what everyone needs to know* (p. 82), per Arthur R. Kroeber, 2020, Oxford University Press.

Davant del pla "Indústria 4.0" d'Alemanya, impulsat el 2013, que tenia com a objectiu actualitzar la indústria mitjançant les noves tecnologies, la Xina va impulsar l'estratègia "*Made in China 2025*", publicada el maig del 2015. Aquesta el comprenien un conjunt de programes per millorar la qualitat i el nivell tecnològic de la fabricació xinesa. Amb la finalitat de convertir la Xina en una potència tecnològica mundial en sectors clau com ara la robòtica i la intel·ligència artificial, entre d'altres. Permetent així un impacte més ampli i menys amenaçador que la política d'innovació indígena, ja que aquesta establia objectius per a una sèrie d'indústries tradicionals i avançades en lloc de centrar-se en el conjunt d'indústries d'alta tecnologia.

Amb això, *Made in China 2025* ha permès canviar la percepció dels productes xinesos. Abans, la majoria d'aquests productes eren considerats de baixa qualitat i barats, però ara molts d'ells són vistos com a competitius i de bona qualitat.

Aquesta transformació s'ha pogut realitzar gràcies als esforços de la Xina per millorar la seva tecnologia i innovació, i per desenvolupar marques pròpies. D'aquesta manera, el país s'ha establert com a referent mundial, sent líder en molts àmbits tecnològics com ara la intel·ligència artificial i el 5G.

Un fet que demostra aquest fort enfocament en la innovació i el desenvolupament tecnològic que ha dut a terme la Xina es pot consultar en la figura 1, observant l'evolució de sol·licitud de patents. Es pot veure així que aquest nombre ha augmentat significativament, sobretot en l'àmbit de la tecnologia i la innovació. Això és d'aquesta manera perquè les patents són una manera de protegir les invencions i les innovacions d'una empresa o individu, i si es veuen augmentades, vol dir que està realitzant avenços en el seu desenvolupament. Posicionant-se així la Xina com a líder mundial en aquest àmbit, superant els Estats Units, Japó i Corea del Sud.

3. La transformació econòmica analitzada a través de l'estructura de les exportacions

Com s'ha pogut observar, des de 1978 amb el procés impulsat per Deng Xiaoping, la Xina va adoptar una política d'obertura al mercat internacional, fent un gran esforç per atraure inversió estrangera i desenvolupar les exportacions. Aquestes polítiques van potenciar les oportunitats dels exportadors; des de la creació de les Zones Econòmiques Especials fins a l'adhesió a l'Organització Mundial del Comerç. Amb això les exportacions de la Xina van experimentar un creixement extraordinari, agafant una posició capdavantera en el comerç internacional.

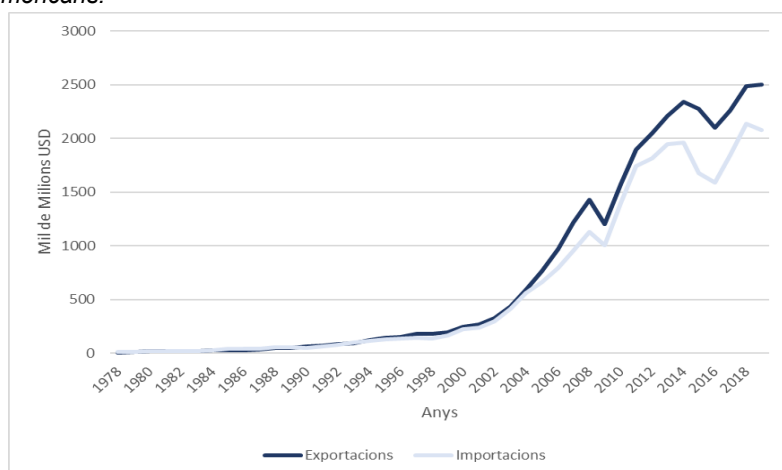
En la mesura que la Xina va anar consolidant aquest èxit, la composició de les seves exportacions i la seva distribució geogràfica van experimentar canvis significatius: passant de ser fonamentalment un país exportador de productes tèxtils i de confecció a convertir-se en el principal exportador de productes electrònics, i de tenir dependència en pocs mercats a diversificar-los.

3.1. Evolució de les Exportacions de la Xina des del 1978

A la figura 9 podem observar l'evolució de les exportacions i les importacions, destacant quatre elements: la tendència a l'alça d'ambdues variables, l'impacte que va provocar l'adhesió de la Xina a l'OMC, el sotrac generat per la crisi mundial del 2008 i la gran caiguda del 2015 i 2016 provocada per motius econòmics i polítics.

Pel que fa a la balança comercial, tal com ja n'hem fet un esment, en els primers anys de l'obertura, excloent el 1982 i 1983, i fins al 1989, les importacions van créixer a un ritme més accelerat que les exportacions. Això va donar lloc a un dèficit comercial per a la Xina. A partir del 1990 i durant les següents dècades es va mantenir una balança comercial amb superàvit, arribant al 2007 a representar un 7,44% del PIB i el 2019 un 2,94% (BM, s/d.).

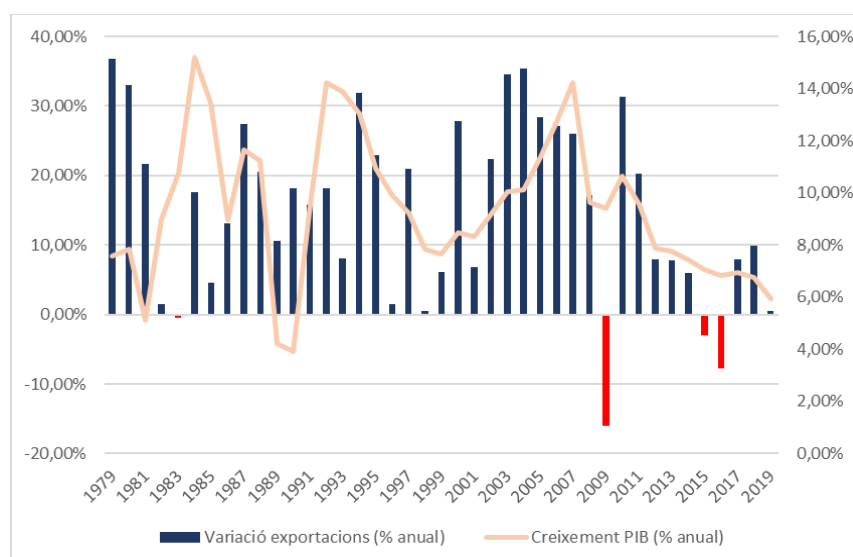
Figura 9. Evolució exportacions, 1978-2019, en milers de milions de dòlars americans.



Nota. Elaboració pròpia amb dades extretes de l'Organització Mundial del Comerç, estadístiques data base.

Per tal de veure aquest desenvolupament de les exportacions de més a prop, ens centrarem en la figura 10. Com s'ha analitzat anteriorment, el 1979 van començar les reformes econòmiques que tenien per objectiu modificar el comerç exterior i millorar l'oferta exportadora xinesa. En la figura veiem que en un inici la variació de les exportacions estava poc relacionada amb el creixement del PIB. Gradualment, però, aquestes van agafar un comportament homogeni amb el creixement del PIB. Per tant, aquestes reformes i els plans quinquennals, a banda d'impulsar les exportacions, van fer que agafessin una actitud simultània amb el creixement del PIB.

Figura 10. Variació de les exportacions i evolució del PIB, 1979-2019, en % anual.



Nota. A l'esquerra la variació de les exportacions, a la dreta l'evolució del PIB. Elaboració pròpia amb dades extretes de l'Organització Mundial del Comerç, estadístiques data base i Banc Mundial.

Després de més de quinze anys de negociacions, la Xina va passar a ser membre de l'OMC. Així doncs, observant la figura es demostra que aquest fet va ser beneficiós, provocant un important pas en la seva integració en l'economia mundial i contribuint a impulsar el seu creixement econòmic durant les dècades següents.

L'adhesió a l'OMC va ser considerada un dels esdeveniments més rellevants en la història de l'organització i en el sistema de comerç internacional en general, ja que va suposar la incorporació d'un dels mercats més grans i dinàmics del món al sistema multilateral de comerç. Dit d'una altra manera, hi va haver un benefici mutu: per una banda, la Xina es va beneficiar d'aquesta organització i de manera paral·lela aquesta organització, és a dir, els països membres d'ella, es van beneficiar d'aquest gegant asiàtic.

D'entrada, com podem apreciar a la figura 10, la crisi mundial del 2008 va provocar una davallada del 16% a les exportacions xineses (WTO, s/d). En el moment en què tots els governs del món llançaven programes d'estímul, el de la Xina era el més gran: tant en relació amb la mida de la seva economia com en termes absoluts. Amb el paquet de mesures implementat pel govern, la Xina va reduir el seu desequilibri extern augmentant el desequilibri intern. I, aquest paquet, no només va permetre la recuperació, sinó també una elevada taxa de creixement de l'economia. Aconseguint d'aquesta manera valors de creixement de les exportacions per al 2010 del 31,3% (WTO, s/d).

Adreçant-nos al 2016, la Xina va experimentar la caiguda més gran de les seves exportacions des del 2009. Com es veu en la figura, es va donar un retrocés de les exportacions el 2015 i 2016 d'un 2,9% i 7,7% respectivament (WTO, s/d). Aquestes van caure a causa de diversos factors econòmics i polítics. Per una banda, es va donar una tendència "anti globalitzadora", caracteritzada per defensar una major protecció dels mercats nacionals, la sobirania econòmica i la reducció de la dependència de les economies globals. On la Xina fou la víctima més gran, ja que es va reduir la demanda de productes xinesos als mercats internacionals. Aquest fet va afectar en gran mesura a les exportacions de béns manufacturats, que eren el principal motor de l'economia xinesa.

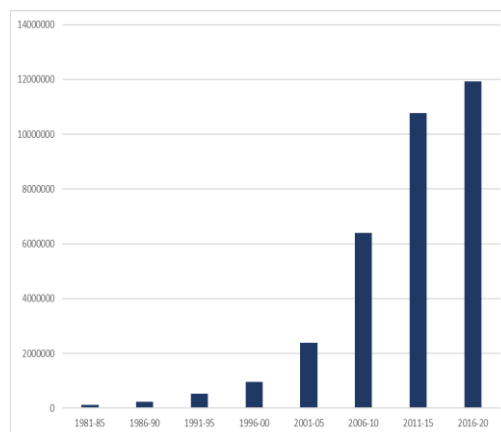
Per altra banda, aquesta disminució s'atribueix també a l'inici de l'enfrontament de la Xina amb els Estats Units. Aquest fet va començar a ser una amenaça més important amb l'arribada de Donald Trump a la presidència dels Estats Units i quan la Xina va passar a ser considerada d'un aliat a un rival econòmic. De fet, Barack Obama, en els seus últims mesos de presidència, va presentar una queixa davant de l'Organització Mundial de Comerç (OMC). Aquesta suggeria que la Xina violava les normes de l'organització concedint subsidis a les empreses d'alumini per fomentar la seva producció i mantenir la seva competitivitat en el mercat global, creant així un desavantatge injust per als altres productors d'alumini en el mercat internacional. Davant això, Donald Trump va anunciar una futura pujada d'aranzels a les importacions xineses. Provocant així un efecte negatiu a les exportacions xineses i creant incertesa en els mercats internacionals.

3.1.1. Valor de les Exportacions

En aquest apartat s'analitzarà l'evolució de les exportacions de la Xina pel que fa al seu valor. Aquesta ha estat impressionant durant les últimes dècades; l'economia xinesa ha passat de ser una economia planificada i aïllada del mercat internacional a ser el principal exportador del món. Això, però, com ja s'ha comentat, no es pot explicar sense fer esment als diversos plans quinquennals que va haver-hi. Aquests, entre altres factors, feien èmfasi a impulsar les exportacions tant el valor com en producte i desenvolupar el sistema educatiu i les infraestructures per facilitar aquest canvi.

A la figura 11, podem veure el valor de les exportacions que ha generat cada pla quinquennal. Aquests, són directrius per fer efectives les reformes econòmiques que ha anat imposant el govern al llarg dels anys i per obtenir objectius de creixement econòmic a mitjà termini. En total hi ha catorze plans quinquennals. Aquest treball es focalitza des del sisè (1981-1985) al tretzè pla (2016-2020).

Figura 11. Evolució en valor de les exportacions segons plans quinquennals, en valor del període del pla, en milions dòlars americans.



Nota. Elaboració pròpia amb dades extretes de l'Organització Mundial del Comerç, estadístiques data base.

A partir del sisè pla quinquennal tots els plans s'han elaborat en consonància amb l'impuls de la reforma i obertura comercial i el pas d'una economia totalment planificada a una economia més orientada al mercat.

En aquesta figura, doncs, podem veure el gran desenvolupament en valor de les exportacions xineses segons els diferents plans quinquennals. Com es pot observar, des de fa quaranta anys, aquest valor de les exportacions no ha deixat de créixer.

Quan la Xina va entrar a l'OMC va tenir la possibilitat d'accedir a tots els mercats mundials, obrint així oportunitats per a les seves exportacions. També, les inversions estrangeres es van expandir, arribant a tots els sectors industrials. En el període iniciat al 2001 i fins a la crisi del 2008, la Xina va experimentar el creixement en valor de les exportacions més alt fins al

moment, passant de 266.098 a 1.430.693 milions de dòlars americans (WTO, s/d). És a dir, gairebé el valor s'anava doblant any rere any.

Aquest espectacular creixement va ser possible a través d'una combinació de factors. Primer de tot, gràcies a aquesta adhesió que hem comentat. En segon lloc, convé ressaltar els costos laborals competitius que tenia la Xina. Dit d'altra manera, la mà d'obra de la Xina es caracteritzava per ser barata i abundant. Amb els plans quinquennals compresos entre aquest període, la Xina va promoure el traspàs de treballadors del sector rural al sector urbà, augmentant així aquesta mà d'obra disposada a treballar en l'àmbit urbà. Aquest fet va millorar la capacitat productiva i va permetre que moltes empreses estrangeres s'instal·lessin a la Xina per produir béns a un preu més econòmic. Aquest últim fet, doncs, va contribuir en augmentar les exportacions i la IED, afavorida també per aquesta ampliació a tots els sectors industrials. En tercer lloc, amb el temps, la Xina havia anat adquirint una infraestructura desenvolupada i en els plans d'aquest període van posar en funcionament operacions de més instal·lacions d'infraestructures, invertint així en ports, aeroports i carreteres. Tot i que després de la crisi de 2008 s'expandís més, aquests fets van millorar la seva capacitat per exportar a altres països. Per acabar, el govern xinès va implementar polítiques per incentivar les exportacions, com ara crèdits barats i ajuts a les empreses exportadores.

Després de la crisi financera mundial, que coincideix amb el dotzè pla quinquennal (2011-2015), es va passar a prioritzar la demanda interna, reduint el vincle amb la demanda externa. Per tant, en el tretzè pla (2016-2020) es van poder analitzar els resultats d'aquests fets. Aquests van mostrar que no es van tornar a veure creixements tan sorprenents com els anteriors. Aquesta pràctica va portar a un augment més reduït del valor de les exportacions per al tretzè pla, ja que la Xina es va centrar en la producció de béns per al mercat intern, reduint així la seva dependència amb l'exterior i assegurant-se de ser més resistent davant les crisis econòmiques internacionals.

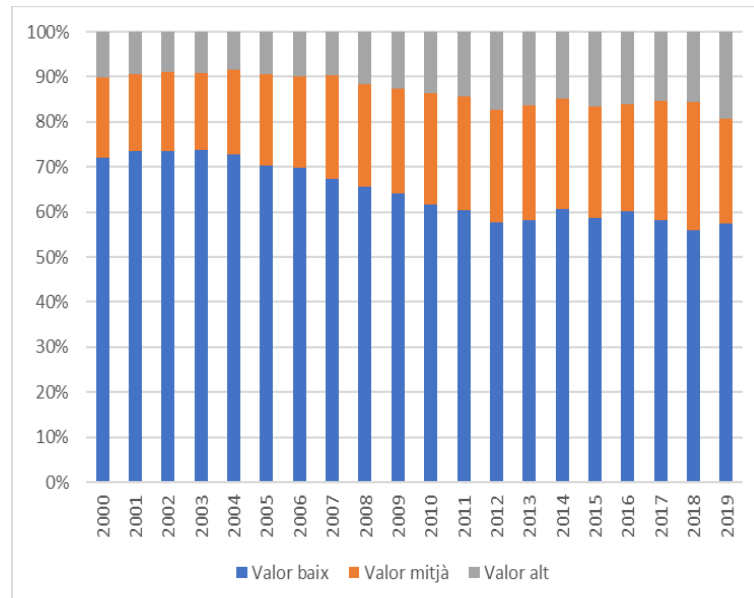
En la figura 12, avaluem l'evolució del valor unitari dels productes exportats per a la Xina entre l'any 2000 i 2019 respecte a una referència mundial. Aquesta referència correspon a la mediana mundial de tots els valors unitaris ponderats pel valor dels seus intercanvis comercials per a un determinat període. Aquest valor unitari el dividim en tres rangs; valor alt, mitjà i baix. Es considera que el valor és alt si el valor de la unitat del producte supera la referència mundial en almenys un 15%, es considera mitjà si el valor de la unitat del producte oscil·la entre +/-15% al voltant de la referència i baix si el valor de la unitat del producte està per sota de la referència almenys un 15% (CEPII, 2022).

Així doncs aquesta figura ens dona informació sobre el preu mitjà dels productes xinesos en comparació als productes que es comercialitzen en els intercanvis internacionals a nivell global.

Es pot constatar com les exportacions de la Xina han estat majoritàriament de productes de baix valor. Com observem, a principi de segle aquest rang de valor arribava a representar el 72% de les exportacions totals. Aquesta tendència, però, es va anar equilibrant amb els anys. Tot i que no es va donar un canvi impactant, les exportacions en mitjà i alt valor progressivament van anar guanyant terreny. Al 2019, un 43% dels productes que exportava la

Xina eren considerats internacionalment com a productes de mitjà i alt valor. En canvi, a l'inici, representaven poc més del 25%.

Figura 12. Evolució del valor de les exportacions, 2000-2019, en %.



Nota. Elaboració pròpia amb dades extretes de CEPII, WTFC database.

Aquesta evolució en valor va estar marcada pel model de negoci xinès descrit com "el 80% de la qualitat al 60% del preu" (Kroeber, 2020: p.68). Aquest model és una estratègia de fabricació i producció que es fonamenta en oferir un producte que té una qualitat raonablement bona, similar a la que es pot trobar en els mercats més desenvolupats, però a un preu més baix.

Aquesta estratègia, doncs, explica aquest menor impacte que han tingut els productes d'alt valor en les exportacions de la Xina al llarg dels anys. De tota manera, aquest model ha permès a la Xina penetrar en el mercat mundial, ja que ha pogut oferir uns preus menors en tenir disponibilitat de mà d'obra barata, tecnologia de fabricació eficient i economies d'escala. És a dir, ha pogut competir amb èxit contra empreses de països desenvolupats que solen tenir els costos de producció més alts.

3.1.2. Composició per Productes de les Exportacions Xineses

En aquest apartat, el treball analitzarà la composició de les exportacions que la Xina ha anat obtenint al llarg dels anys amb relació al context en el qual es trobava i amb les polítiques implementades en cada moment.

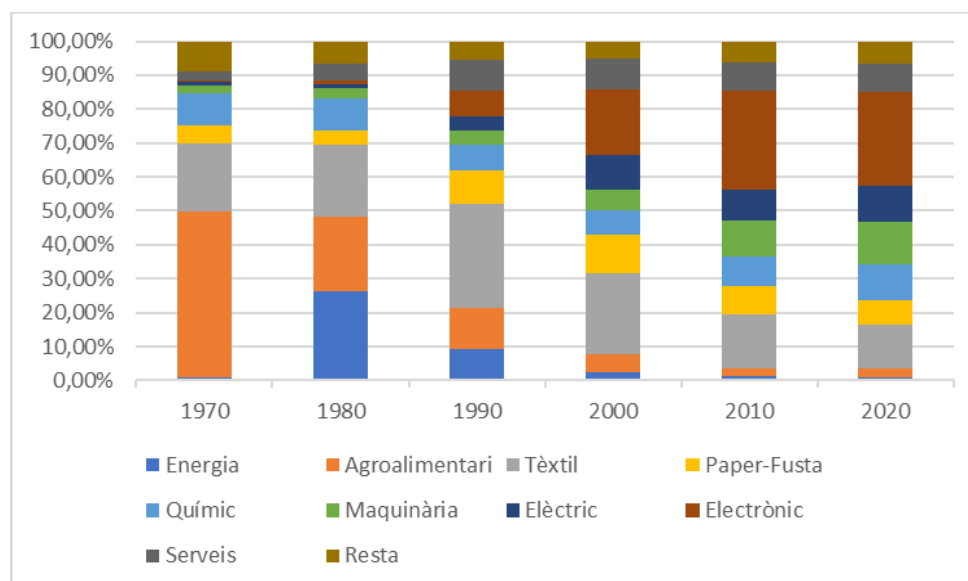
Per veure-ho millor, la figura 13, mostra la distribució de les exportacions per grups de béns i serveis cada deu anys, començant el 1970 i acabant al 2020.

Com observem, l'any 1970, el 50% i el 20% de les exportacions estaven formades per productes agroalimentaris i tèxtils respectivament. En canvi, al 2020, tot i que no s'aprecien tantes disparitats entre els béns, el gruix de les exportacions se l'emporten els productes electrònics. Així doncs, es pot afirmar que la Xina va realitzar un canvi molt important en la seva composició de les exportacions.

Els productes agroalimentaris van deixar de ser protagonistes al moment en què es van iniciar les reformes. Aquest fet, doncs, va fer que aquesta classe de productes anés tenint cada cop menys pes en les exportacions, arribant al 2020 a representar pràcticament molt poc. En canvi, la indústria tèxtil va anar creixent, agafant la màxima representació als anys noranta.

Posteriorment, cap al 1995, les exportacions de maquinària i electrònica van superar el tèxtil. Aquest fet va indicar com la Xina havia anat duent a terme la seva transició de passar d'exportar exportacions tradicionals intenses en mà d'obra a no tradicionals intenses en capital i mà d'obra més qualificada. A partir del 2001 i fruit de l'adhesió de la Xina a l'OMC, les exportacions d'alta tecnologia, és a dir, de productes electrònics, van créixer.

Figura 13. Distribució de les exportacions per grup industrial de béns i serveis, 1970-2020, en %.



Nota. Elaboració pròpia amb dades extretes de CEPII, CHELEM - International Trade - Balance of Payments databases.

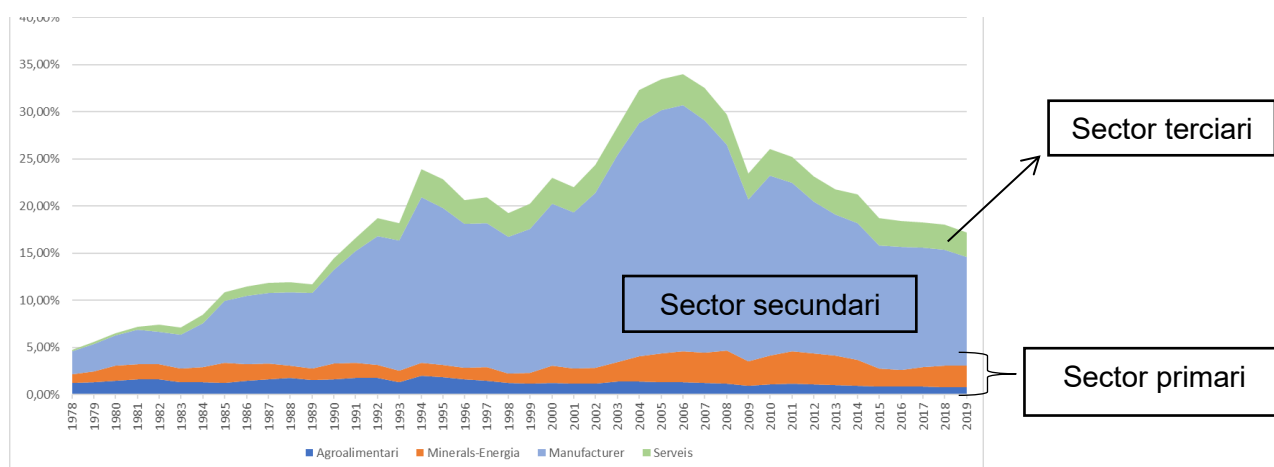
Així doncs, en un període de temps curt, les exportacions xineses van aconseguir passar del tèxtil a l'electrònica. Es va donar un retrocés en el tèxtil a causa dels canvis en les necessitats internacionals i a la reorganització de les exportacions. Tot i això, les vendes de tèxtils xinesos, que eren principalment de roba, van continuar augmentant ràpidament, però, ho van fer menys que les vendes d'altres categories de productes.

Aquest canvi reflecteix una adaptació notable de les exportacions xineses a la demanda internacional. De fet, des del 1990 al 2001, els productes electrònics van créixer un 9% anual, mentre que el comerç mundial creixia a un ritme d'un 5% anual (Lemoine, 2006: p.13).

Per continuar detallant aquesta evolució, es ressaltarà la figura 14. En aquesta es pot veure l'evolució del grau d'obertura de la Xina per a quatre productes. Així doncs, es reflecteix el pes de les exportacions d'aquests productes pioners per a la Xina sobre el Producte Interior Brut (PIB). Aquests productes els agrupem en el sector primari (productes agroalimentaris, minerals i energia), sector secundari (manufactures) i sector terciari (serveis).

Al principi, per una banda, tant les exportacions del sector primari com les del secundari tenien un pes relativament semblant respecte al PIB. Per altra banda, el sector terciari era pràcticament inexistent. Amb el desenvolupament econòmic dels anys posteriors, les exportacions del sector secundari van anar guanyant pes i amb això, un comportament paral·lel a les alteracions del PIB. Les del sector primari, per contra, es van mantenir essencialment inalterades. I, finalment, les exportacions del sector terciari van aconseguir tenir un pes semblant a les del sector primari. Aquestes van passar de formar-se principalment de serveis de viatge i comerç al 2000 a formar-se de serveis empresarials i de transport al 2019 (*Observatory of Economic Complexity* [OEC], s/d.). Cal destacar que les exportacions del sector primari, a diferència dels altres dos, s'han mantingut molt més constant a les fluctuacions del PIB xinès.

Figura 14. Grau d'obertura, 1978-2019, en % del PIB.



Nota. Elaboració pròpia amb dades extretes de CEPII, CHELEM - International Trade - Balance of Payments - GDP databases.

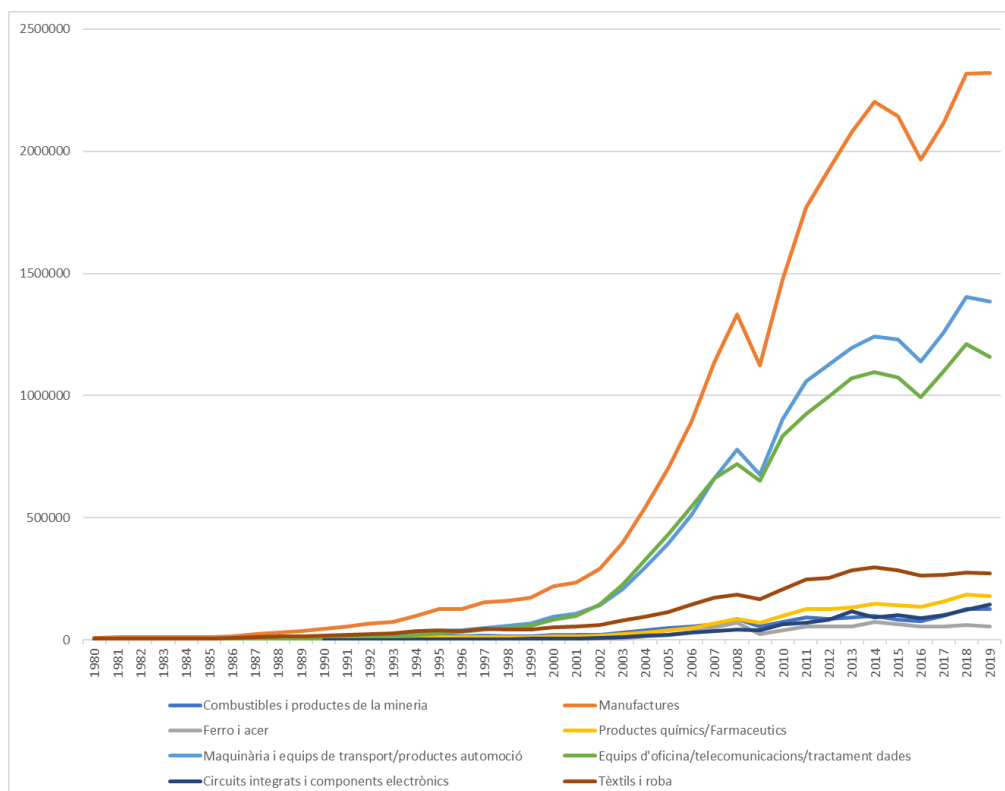
Tal com es pot percebre, el grau d'obertura al principi de les reformes era menor al 5%. Amb el pas dels anys aquest va anar augmentant amb alguns alts i baixos. Com apreciem, els productes manufacturats van garantir l'expansió de les exportacions xineses.

Totes les exportacions d'aquests sectors van arribar a representar prop del 35% del PIB als anys previs de la crisi financera de 2008. En tenir aquest elevat pes en el PIB i amb l'impacte de la crisi financera, la Xina va reconsiderar la seva estratègia exportadora.

També, s'ha considerat adient la realització de la figura 15, la qual també la veiem més detallada a l'annex, com a figura 22. Aquesta ens mostra el valor que han generat les exportacions de diversos grups de productes amb la seva respectiva evolució al llarg dels anys. A la figura de l'annex s'ha utilitzat el color vermell per indicar quan s'ha vist reduït algun d'aquests productes exportats.

Aquesta figura la podem estudiar en tres etapes i extreure'n unes conclusions. La primera etapa, des de l'inici de les reformes (1978) fins a l'entrada de la Xina a l'OMC (2001), observem que la majoria dels productes van anar augmentant les seves exportacions al llarg d'aquests anys, destacant l'increment de les manufactures. La segona etapa, a partir d'aquesta adhesió i fins al 2008, com ja hem vist, la Xina va experimentar un gran creixement. Aquest, doncs, es va estendre i va afectar positivament, mantenint estables tots als grups de productes enfocats a l'exportació. Finalment, des de 2008 i fins al 2019 hi va haver un canvi de tendència. Arran de la crisi financera, al 2009, les exportacions es van veure reduïdes en pràcticament tots els grups de productes. Però, pel següent any ja s'havien recuperat tots. Amb això, aquest tercer període es va veure marcat per un creixement sostingut, amb algunes caigudes, però amb increments molt generalitzats fins a la crisi del 2015 i la crisi del COVID-19 al 2019, que es van tornar a veure afectats.

Figura 15. Evolució exportacions de mercaderies per grup de productes – anual, en milions de dòlars americans.

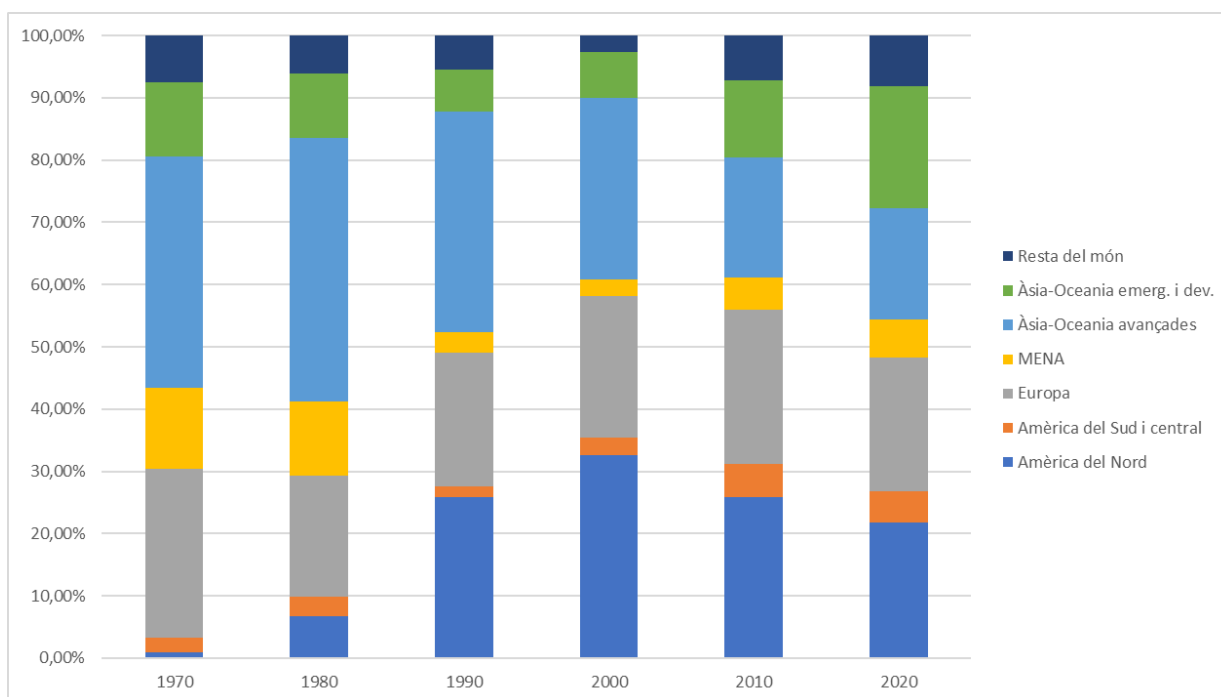


Nota. Elaboració pròpia amb dades extretes de l'Organització Mundial del Comerç, estadístiques data base.

3.1.3. Evolució de les Zones Geogràfiques on Exporta la Xina

A la figura 16 s'exposa de manera detallada la distribució per continent i regió de les exportacions xineses de béns i la seva evolució cada deu anys des del 1970 al 2020. Per comprendre millor aquesta representació tenim la figura 23, situada a l'annex, on es detalla la composició per països per a cada continent i regió que observem en la figura 16.

Figura 16. Distribució geogràfica de les exportacions de béns, 1970-2020, en %.



Nota. Elaboració pròpia amb dades extretes de CEPII, CHELEM - International Trade database.

Com podem apreciar, del 1970 al 2020 la Xina va anar expandint la seva presència en diferents zones geogràfiques per exportar els seus béns. Al principi del període, el grau de concentració de les exportacions xineses era bastant elevat, centrant-se sobretot a Àsia i Oceania (avançades), en un 37,2%, i Europa en un 27,1%. A partir del 2000 aquesta concentració va anar minvant.

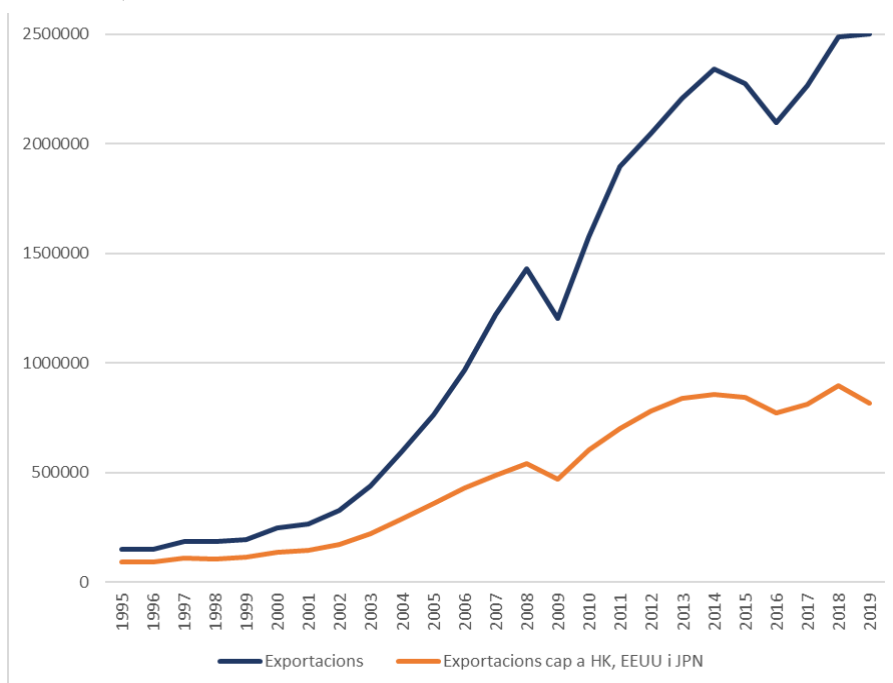
En els anys posteriors a l'obertura de les seves fronteres i amb l'adhesió a l'OMC, del 2000 al 2010, la Xina va concentrar les seves exportacions en països més desenvolupats com Amèrica del Nord, en un 32,6%, Europa, 22,7% i Àsia i Oceania avançades, 29,1%, tal com podem apreciar en la figura.

A partir d'aquests anys, cal destacar el comportament que han seguit les exportacions dirigides cap a Amèrica del Nord: com van agafar el seu punt màxim al 2000 i com han anat disminuint a causa de les tensions comercials entre ambdós països. En la mesura que s'ha anat produint això, la Xina ha anat exportant més als països d'Àsia i Oceania (emergents i en desenvolupament), a Orient Mitjà i Àfrica del Nord (MENA) i a Amèrica del Sud i central.

D'aquesta manera la Xina ha deixat de concentrar les seves exportacions i dependre dels països més desenvolupats a obrir-se cap a nous mercats.

En una anàlisi més concreta dels seus principals socis comercials, ens trobem amb la figura 17. Aquesta ens mostra, per una banda, i com ja s'ha estudiat, el valor de les exportacions totals que ha anat prenent la Xina i, per altra banda, el valor de les exportacions destinades cap a tres grans socis comercials de la Xina: Hong Kong (HK), Estats Units (EEUU) i el Japó (JPN). Com observem, al principi del període, aquests tres socis comercials representaven el 60,5% del total de les exportacions xineses. En canvi, al 2019, van passar a representar el 32,5% (OEC, s/d.). Amb això, es visualitza més aquesta diversificació que ha aconseguit la Xina.

Figura 17. Evolució exportacions totals i exportacions a principals socis comercials, 1995-2019, en milers de milions.



Nota. Elaboració pròpia amb dades extretes de l'Organització Mundial del Comerç, estadístiques data base i Observatory of Economic Complexity.

Individualment, cal diferenciar el cas de Hong Kong i el Japó, que varen passar al 1995 de representar el 24,6% i 16,8% respectivament al 10,2% i 5,88% al 2019, el que va suposar una davallada gradual molt important. Pel que fa a la relació comercial amb els Estats Units, va tenir una evolució més diferenciada; al 1995 representava un 19,1% de les exportacions xineses i al 2019, un 16,5%. Aconseguint un màxim històric al 1999 del 24,3%, mantenint així al final del període estudiat un pes molt diferenciat respecte al segon mercat més rellevant per la Xina, que és Hong Kong (OEC, s/d.).

Respecte a Hong Kong, s'ha d'aclarir que al 1997 va tornar a ser un país sota control de la Xina amb un status de regió autònoma, però encara es considera independent en les estadístiques globals com a soci comercial a efectes d'importació i d'exportació.

3.2. Impacte de la Transformació de les Exportacions Xineses a

Nivell Mundial

La transformació de l'estructura de les exportacions xineses ha estat de tal magnitud en els recents anys que ha permès a la Xina situar-se com la primera regió exportadora del món. A l'inici d'aquesta transformació, la Xina representava menys de l'1% en el comerç mundial i tenia una feble producció industrial. A finals del 2018, representava gairebé un 12% de totes les exportacions mundials i el 18% de les exportacions de productes manufacturats (CEPII, 2022).

Del 1980 al 2003, el comerç de la Xina va progressar tres vegades més ràpidament que el comerç internacional, i tant les seves exportacions com les seves importacions van augmentar a un ritme anual del 15% per any, mentre que els intercanvis mundials ho feien al 5,5% (Lemoine, 2006: p.12).

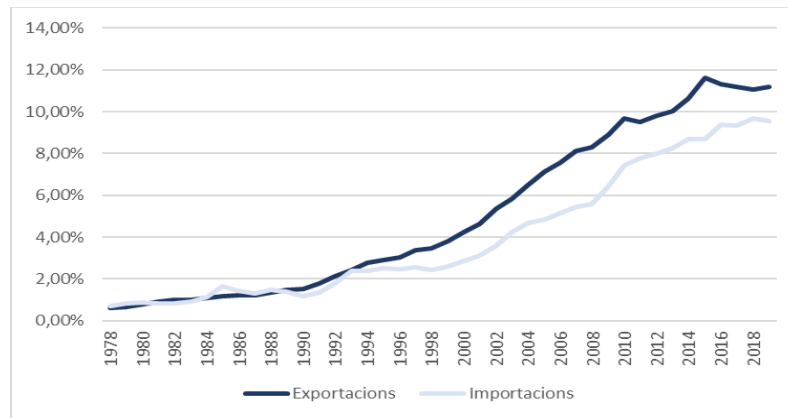
La Xina va passar de ser un important exportador de béns de baix valor afegit; com ara carbó, petroli cru, i vegetals entre d'altres, a exportar béns de més alta tecnologia i valor afegit. Amb aquesta transformació, la Xina ha evolucionat cap a la producció de béns de més alta tecnologia, cobrint així una gran quota de mercat a escala mundial en aquests productes. Per exemple, l'empresa xinesa, Huawei, s'ha convertit en el productor mundial més gran d'equips de xarxes de telecomunicacions (Kroeber, 2020: p.66).

Aquesta transformació en l'estructura de les exportacions de la Xina ha tingut un impacte significatiu en l'economia mundial, aportant nombrosos beneficis, ja que ha permès a molts països obtenir accés a nous mercats i a productes més barats.

Tanmateix, però, ha plantejat nous desafiaments i preocupacions sobre la competència deslleial. Per una banda, la Xina, cada cop més, està competint en sectors més sofisticats i amb un major valor afegit, el que provoca tensions amb altres països que també competeixen en aquests sectors. Per altra banda, son objecte de crítiques les seves pràctiques comercials injustes i la situació de tant els seus drets laborals com l'impacte que crea en el medi ambient.

A continuació, tenim la figura 18 que ens mostra la participació de la Xina en el comerç mundial. Aquesta, a banda d'impulsar-se pels factors que s'ha estudiat anteriorment, també ho ha fet gràcies a la seva gran població, la seva forta capacitat productiva i la seva posició geogràfica estratègica.

Figura 18. Participació de la Xina al comerç mundial, 1978 – 2019, en %.



Nota. Elaboració pròpia amb dades extretes de CEPIL, CHELEM - International Trade - Balance of Payments - GDP databases.

En resum, la Xina representa una part important del comerç mundial i té una gran influència en l'economia global. Per exemple a l'any 2018, la Xina exportava el 35% del tèxtil a nivell mundial (Departamento de Inteligencia de Mercados, 2018) i al 2019, el 40,3% dels ordinadors (Martinčević, 2020) i el 30,7% del cuir (Conseil National du Cuir, s/d.).

4. Reptes i Amenaces per al Comerç Exterior de la Xina

Encara que el comerç exterior de la Xina ha experimentat un creixement excepcional en les últimes dècades, és important destacar que el país s'enfronta a diferents reptes i amenaces que coaccionen el desenvolupament continu de la seva economia.

Una de les principals amenaces és la guerra comercial amb els Estats Units, que ha generat tensions i ha alterat la relació comercial entre les dues potències, afectant, entre un conjunt més ampli, a les exportacions xineses.

Ambdós països es presenten com a actors individuals amb clares fronteres, interessos, mentalitat i aspiracions, amb més de 1.400 milions d'habitants per part de la Xina i amb prop de 300 milions per part dels Estats Units. De tota manera, estan entrellaçats en in comptables formes: en els àmbits estratègic, diplomàtic, econòmic, social, mediambiental i molts d'altres.

Tenen les economies més grans de manera agregada, els dos pressupostos militars i navals més grans, són tant els consumidors d'energia més importants com els majors importadors de petroli del món, els dos emissors més grans de gasos d'efecte hivernacle i causants del canvi climàtic, són responsables de l'elevat nombre de sol·licituds de patents del món, també han anat augmentant la seva presència al món en inversió estrangera directa i són actualment els dos únics actors veritablement globals de l'escena mundial.

Per tal de reduir l'efecte d'aquesta amenaça, la Xina s'ha proposat un repte intern; la iniciativa *Belt and road*, és a dir, la iniciativa del Cinturó i Ruta de la Seda. Aquest és un projecte

d'inversió a gran escala que té l'ambició d'establir una xarxa de connexions i infraestructures per unir a la Xina amb països d'Àsia, Europa i Àfrica amb l'objectiu de crear noves oportunitats de negoci per al país.

4.1. La Relació de la Xina amb els Estats Units

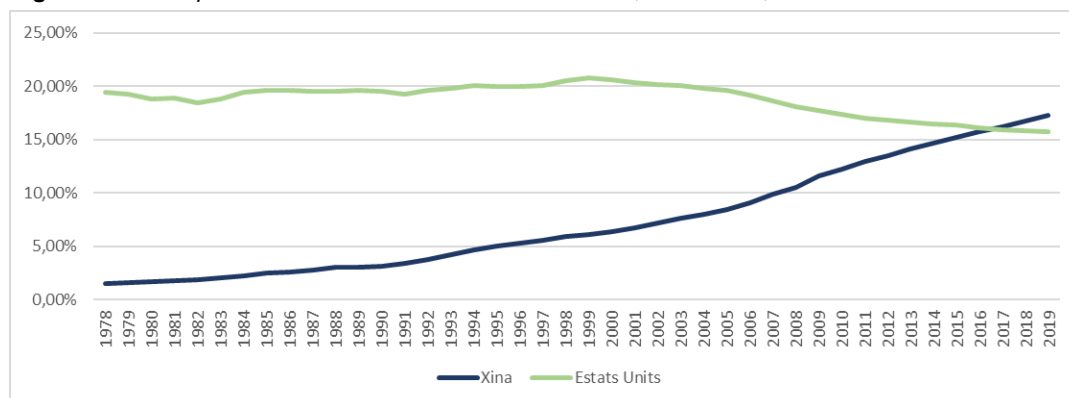
La Xina va ser poderosa molt abans que els Estats Units hagués nascut, fins a quedar subordinada a Occident i al Japó l'any 1850. Actualment, està recuperant el terreny que històricament havia perdut, reivindica el seu lloc i influència a escala mundial i rivalitza amb els Estats Units.

La relació entre els dos països és complexa i ha passat per diverses etapes al llarg dels anys; amb contextos de cooperació, conflicte i, en l'actualitat, en un marc de competitivitat tecnològica. Des del 1972 i al llarg de nou presidents nord-americans i sis màxims dirigents xinesos, hi ha hagut elements de fricció en les relacions entre ambdós països. Molts d'ells han estat superats i no han impedit el seu creixement, però, com s'explicarà, en els últims anys, aquesta relació s'ha anat agreujant, transformant-se en un conflicte competitiu per dominar les noves tecnologies i per mantenir el lideratge mundial per part dels EEUU.

Amb el famós viatge de Richard Nixon i les accions preses per Jimmy Carter i Deng Xiaoping el 1978-1979, es va possibilitar en bona part l'accés de la Xina als mercats mundials i la seva extraordinària transformació en una de les economies més capitalistes a finals de segle. Així doncs, existeix una clara interdependència entre ambdós països, i aquesta és tal, amb una relació tan matisada i complexa, que un no pot perjudicar l'altre sense perjudicar-se a si mateix i els seus aliats (Chan, s/d., com es va citar a Rodríguez, 2018: p.3). De la mateixa manera, són per a l'altre el segon soci comercial més gran, amb gairebé 660.000 milions de dòlars en intercanvis bilaterals (Shambaugh, 2018: p.8). En el present, en l'àmbit global, la Xina és el país exportador més gran del món i els Estats Units són el major importador.

Per començar a descriure la relació entre ambdós països, es pot observar la figura 19, la qual ens mostra la participació dels dos països al PIB mundial. Des de finals de la dècada dels setanta del segle XX, la Xina va adoptar una estratègia basada en la transformació del sector industrial per trencar amb el cercle viciós del subdesenvolupament. En aquest sentit, l'estat va promoure la inversió de capitals estrangers en l'economia del país, el desenvolupament de sectors estratègics i la transferència de tecnologia, és a dir, la transmissió de coneixement i habilitats de tecnologia avançada cap al país. Amb aquests fenòmens es va fer avançar l'economia xinesa en la seva vinculació internacional i acostar-se a l'economia nord-americana.

Figura 19. Participació d'Estats Units i Xina al PIB mundial, 1978-2019, en %.

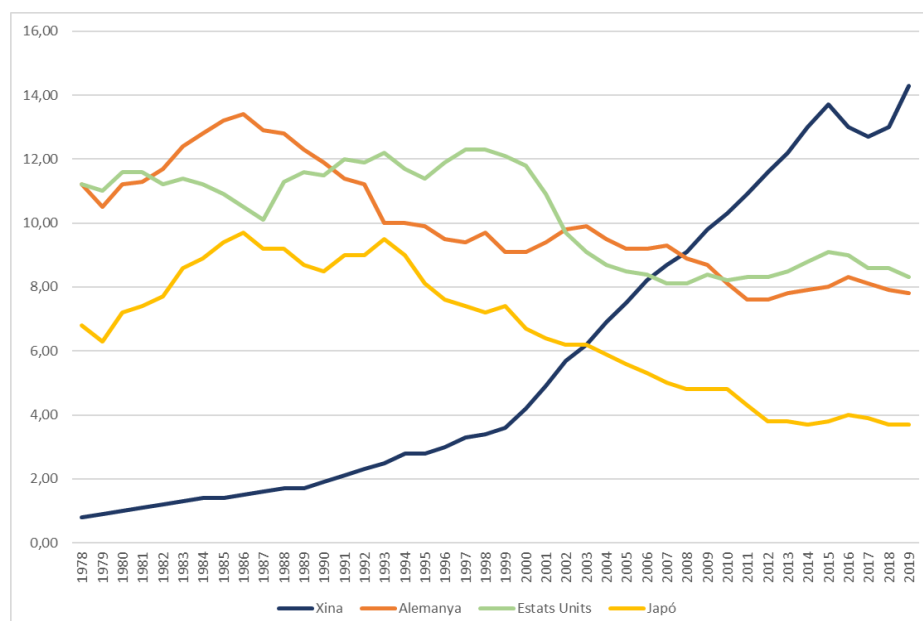


Nota. Elaboració pròpia amb dades extretes de de CEPII, CHELEM – PIB.

No obstant això, a l'inici del segle XXI i com s'observa a la figura, es va generar un canvi important en el predomini que van tenir els Estats Units a nivell mundial. Això fou així pel fet que l'economia xinesa va començar a jugar un rol d'*Alter ego*. És a dir, la subjecció de la Xina a un altre rol la va portar a adquirir una creixent importància com a potència econòmica a nivell mundial, fet que va afectar els Estats Units. L'economia nord-americana va representar entre el 19,39% i el 15,72% del PIB mundial al llarg del període considerat entre tots dos segles, mentre que la Xina va passar d'un 1,57% a un 17,27% en el mateix període.

Aquesta aproximació de la Xina als Estats Units va provocar una certa rivalitat entre ambdós països, ja que en convertir-se en una potència mundial, va posar en perill la posició dels Estats Units com a líder econòmic. Tal com es pot observar a la figura 20, la participació de la Xina a les exportacions mundials de béns ha augmentat significativament, superant en els primers anys del segle XXI a totes les potències exportadores del món fins al moment, com el Japó, els Estats Units i Alemanya.

Figura 20. Participació de la Xina, Alemanya, Estats Units i Japó a les exportacions mundials de béns (%), 1978-2019.

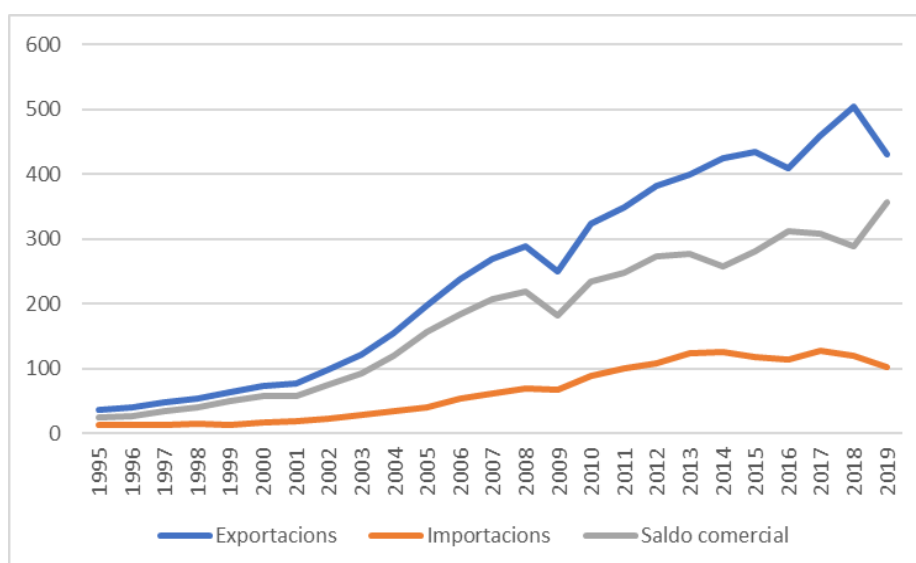


Nota. Elaboració pròpia amb dades extretes de UNCTAD Statistics.

A mitjans dels anys noranta del segle XX i a partir de la incorporació de la Xina a l'OMC el 2001, el comerç entre la Xina i els Estats Units va créixer de manera exponencial. Al mateix moment, però, també ho va fer la inversió dels Estats Units cap a la Xina, fent que les dues economies estiguessin molt relacionades a nivell global. Això era així perquè la Xina finançava el deute extern dels Estats Units comprant bons del tresor i d'aquesta manera contribuïa en l'increment del consum intern americà, provocant un marcat desequilibri comercial a favor de la Xina (Hernández, 2006: p.27).

Aquesta tendència es pot veure a la figura 21, com el creixement de les exportacions de la Xina cap als Estats Units ha estat molt superior a les importacions dels Estats Units a la Xina. Aquest fet ha provocat obtenir un destacat superàvit en la balança comercial de la Xina i, a l'inrevés, un dèficit per la balança comercial dels Estats Units. Els productes fets a la Xina i exportats cap als Estats Units pràcticament estan dominant el mercat nord-americà de productes manufacturats. Com es pot apreciar en la figura, el 1995 les exportacions eren pràcticament iguals a les importacions, no obstant això, per al 2019 la Xina venia als Estats Units aproximadament quatre vegades més del que li comprava. Els Estats Units és el mercat més gran exportador de la Xina, i aquesta és el mercat més gran importador dels Estats Units (Wen, 2018: p.26).

Figura 21. Balança comercial de Xina amb Estats Units, 1978-2019, en milers de milions de dòlars americans actuals.



Nota. Elaboració pròpia amb dades extretes de Observatory of Economic Complexity [OEC].

La importació per part dels Estats Units d'una gran quantitat de béns de qualitat a baix preu des de la Xina, ha contribuït al fet que aquest hagi mantingut una baixa inflació. També ha ajudat a incrementar el poder adquisitiu del poble estatunidenc, en especial, entre el grup de població d'ingressos mitjans i baixos (Wen, 2018: p.27).

De tota manera, però, aquest desequilibri comercial entre la Xina i els Estats Units ha sigut un dels principals factors que ha provocat tensions en les relacions comercials entre ambdós

països al llarg dels anys i que ha posat en dubte la posició de lideratge econòmic dels Estats Units.

Per tal de mantenir la seva posició hegemònica i reduir el desequilibri comercial, els Estats Units ha anat implementat diverses estratègies. Tant els governs de Bush com d'Obama van experimentar amb aranzels sobre productes, com l'acer o els pneumàtics, on els productors nord-americans se sentien especialment amenaçats per les importacions de la Xina (Russ, 2018: p.53). El Govern d'Obama va incrementar el nombre de denúncies presentades davant l'OMC i va organitzar una iniciativa per reforçar el compliment de les inspeccions duaneres i els aranzels antidumping. Però, no va ser fins a l'ascens de Donald Trump a la presidència dels Estats Units l'any 2017, quan va implementar un dels seus eslògans: *America First*, amb el qual es va proporcionar el retorn del proteccionisme per part de l'economia nord-americana.

Amb això, es va focalitzar en la protecció dels seus sectors per aconseguir més oportunitats d'ocupació i, per seguir reduint el desequilibri comercial amb la Xina. En ser aquesta el seu principal soci comercial i amb la qual mantenia la meitat del seu dèficit comercial total (Russ, 2018: p.53), les actuacions van ser prioritàries. Aquesta situació va portar al 2018 a l'administració de Trump a imposar aranzels per reduir la importació de productes xinesos i fomentar la seva producció nacional. Es va seguir aplicant aranzels a l'acer i l'alumini i ràpidament es van estendre a altres productes, principalment focalitzats en els intercanvis de productes tecnològics, intensificant el conflicte i provocant reaccions similars per part del govern xinès.

En aquest punt s'ha de tenir en compte que el desequilibri extern és un tema macroeconòmic i no un tema de política comercial. Perquè no només depèn de les decisions preses pel govern, sinó que també està influït per factors macroeconòmics, com ara la taxa d'estalvi i la inversió, entre d'altres. És amb això, doncs, que l'economia nord-americana, en estar caracteritzada per una baixa taxa d'estalvi necessita recórrer a l'estalvi extern per finançar les seves inversions. Però, en tenir un dèficit comercial tan elevat i generalitzat, a més de causar desequilibris en el compte corrent, provoca una dependència excessiva del finançament extern. Per tant, aquest dèficit comercial dels Estats Units no és un tema que es resolgui amb aranzels, i encara menys quan els dèficits són tan elevats i generalitzats, ja que els Estats Units té dèficit comercial amb 102 països.

Així doncs, el proteccionisme acaba sent un perjudici per a l'economia que el practica. Encara que concedeixi certs avantatges puntuals a curt termini, a llarg termini, les actuacions dutes a terme pels Estats Units van provocar, entre d'altres, una pèrdua de competitivitat en les seves exportacions. A més, quan la Xina es va sentir amenaçada, automàticament va incrementar els seus aranzels als productes americans. Això ho podem veure reflectit a la figura 21, amb una baixada tant de les exportacions de la Xina als Estats Units, com de les importacions dels Estats Units a la Xina.

També es pot interpretar que un dels motius de fricció important entre aquests dos països, a banda de la balança comercial, és que la Xina, el 2015, dos anys abans de la pujada de Trump al poder, va anunciar l'estratègia *Made in China 2025*. L'objectiu d'aquest programa era reduir la diferència tecnològica amb occident per al 2025, i convertir-se en un líder d'innovació global

al 2045 (Rosales, 2018: p.16). Per fer això, el govern xinès es fonamentava primordialment en un augment de la inversió en R+D. Incrementant any darrere any la despesa pública en aquest sector, passant del 0,9% el 2001 al 2,1% del PIB el 2019 (Figura 1).

En aquest pla, el principal propòsit de la Xina era promoure la millora de la indústria manufacturera; millorant l'eficiència, qualitat, estàndards, automatització, capacitat d'innovació i el desenvolupament sostenible, entre altres, definint així 10 sectors primordials, entre els quals destaca la robòtica i les noves energies. És a dir, se centren en la qualitat abans que la quantitat. És en aquests sectors on els Estats Units ha anat imposat els seus increments aranzels, per tant, s'ha centrat en els sectors del projecte *Made in China 2025* (Enfu, 2018: p.61).

També cal comentar que aquest increment d'aranzels dels Estats Units sobre les exportacions xineses pot perjudicar els seus aliats comercials de manera indirecta, com el Japó, Corea del Sud i Taiwan. Ja que aquests exporten a la Xina components per al seu muntatge i posteriorment, un cop acabats, són reexportats a altres països (Chan, 2018: p.20).

Per tant, actualment, les diferències entre les dues potències han anat transcendent del tema comercial i econòmic i s'han inserit en una disputa d'hegemonies pel control de les tecnologies del segle XXI. Més que una "guerra comercial", en rigor es tractaria d'una "guerra tecnològica" o una "guerra dels xips" (Rosales, 2018: p.15).

Aquesta preocupació dels Estats Units es veu reflectida en diferents polítiques que ha anat imposant a la Xina. Com per exemple, l'any 2018 els Estats Units va prohibir la venda de components tecnològics a la companyia xinesa de telèfons ZTE, amb una clara decisió d'evitar una transferència de tecnologia i apropiació indeguda de la seva respectiva propietat intel·lectual.

La Xina en els darrers quaranta anys, amb l'ajut, entre d'altres, de les grans inversions fetes per les empreses americanes s'ha convertit en la fàbrica del món amb una indústria manufacturera gegant, gràcies també a ser un país superpoblat amb una mà d'obra barata. Els Estats Units han estat una potència creativa; creant noves tecnologies, les quals han estat la seva base exportadora al món. La Xina està amenaçant aquest lideratge creatiu dels Estats Units amb la seva estratègia *Made in China 2025* (Manuel, 2018: p.36).

Actualment, entre la Xina i els Estats Units tenen el 81% de les *start-ups* unicorn¹ del món, fet que dona idea de la gran vitalitat empresarial de les dues potències (Weng, 2018:p 23). Els Estats Units pretenen aturar la ja iniciada transformació i modernització de la Xina. Vol mantenir la seva posició hegemònica i, per altra banda, aconseguir la seva reindustrialització; promovent que les empreses americanes tornin a invertir prioritàriament en el seu país i atraient inversions d'altres països amb avantatges fiscals.

¹ Empreses que han aconseguit assolir una valoració de mercat de més de mil milions de dòlars abans de sortir a borsa o ser adquirida per una companyia més gran. Són reconegudes pel seu ràpid creixement i el seu potencial de generar rendiments substancials en el futur. Aquestes empreses sovint operen en sectors tecnològics i ofereixen productes o serveis innovadors.

Amb el fi de continuar mantenint la seva posició hegemònica a nivell mundial, el Govern d'Obama va iniciar converses per crear l'acord Transpacífic amb onze països més de la conca del Pacífic (sense la Xina), amb l'objectiu en part de contrarestar la influència xinesa sobre les pràctiques comercials a la regió (Russ, 2018: p.53). És a dir, aquest acord buscava establir normes comercials i econòmiques favorables als interessos nord-americans i contrarestar l'ascens econòmic de la Xina a la regió. Una de les primeres mesures del president Trump en pujar a la presidència, va ser retirar els Estats Units d'aquest acord, ja que, entre d'altres, considerava que l'acord Transpacífic no protegia adequadament els interessos econòmics dels Estats Units.

La necessitat de competir amb els interessos dels Estats Units i els seus aliats, ha portat la Xina a buscar altres socis comercials i negociar nous acords de lliure comerç (l'Associació Econòmica Integral Regional), intentant entre altres assegurar-se el proveïment de matèries primeres, sent aquestes una de les possibles raons per convertir les noves rutes de la seda en un dels eixos prioritaris en política exterior (Lincot, 2016: p.18).

4.2. Iniciativa *Belt and Road*

Xi Jinping a finals del 2013 va donar a conèixer la iniciativa "*One Belt One Road*", és a dir, "Un Cinturó, Una Ruta", també coneguda amb el nom de la nova Ruta de la Seda. El projecte es basa en "l'antiga" Ruta de la Seda descrita per Marco Polo, que marcava les rutes comercials de la Xina a Europa. La nova Ruta de la Seda, en canvi, pretén crear noves rutes terrestres i marítimes en aquest corredor històric (Rupold, 2021: p.124). Aprofitant així les rutes de transport internacionals ja existents, les quals es recolzen en les ciutats principals al llarg dels països travessats.

Aquesta iniciativa és un repte per a la Xina, ja que és un projecte d'inversió a gran escala amb l'objectiu de construir una xarxa de connexions d'infraestructures per vincular la Xina amb la resta del món. És a dir, pretén potenciar la connectivitat i el comerç entre la Xina i més de 60 països. Així com crear noves oportunitats de negoci i promoure el desenvolupament econòmic de les regions participants. Cal destacar que és la iniciativa geoeconòmica i de política exterior més ambiciosa de la Xina en dècades. A més, l'esmentada iniciativa posa a la Xina d'avui en el punt d'inici d'una tercera era que pot ser comparada amb les iniciades per Mao Zedong i Deng Xiaoping.

La primera vegada que es va parlar d'aquest projecte d'inversió fou en una visita de Xi Jinping a Kazakhstan, Rússia i Bielorrússia en el 2013, com ja s'ha dit. Però no va ser fins al 2015 quan es va establir un pla d'acció amb dos objectius principals: per una banda, per connectar a la Xina amb les economies d'Àsia, Orient Mitjà, Europa i Àfrica a través d'una xarxa de carreteres, vies ferroviàries, ports i altres infraestructures. De manera que s'aconseguia incloure àrees que generaven el 55% del PIB mundial i el 75% de les reserves d'energia conegudes (Casarini, 2016: p.8). Per altra banda, per reduir els aranzels dels intercanvis comercials, intentant assolir una administració simplificada intentant crear zones de lliure comerç com a plataformes de cooperació.

Un dels propòsits d'aquesta iniciativa era reactivar l'economia de la Xina. Fins al moment es trobava en un creixement basat en gran manera en les exportacions, fet evidenciat per la crisi del 2008 com ja se n'ha parlat en el punt 2.3. Amb això, es va anar donant una transició cap a un creixement basat en el consum intern i en una inversió a l'exterior de les empreses xineses.

Un dels primers projectes relacionats amb la Ruta de la Seda va començar a l'Àsia Central el 2014 a Kazakhstan i va ser seguit per al Pakistan. En aquest darrer país les empreses xineses van executar el projecte més gran d'inversió fet a l'estranger en la seva història. Aquesta inversió es va focalitzar en el transport, telecomunicacions i infraestructures d'energia, valorat en 46 mil milions de dòlars (Casarini, 2016: p.11). Gràcies a aquesta inversió, la Xina va poder incrementar el control de línies marítimes de comunicació en seu al Pakistan, per on passen la majoria de les seves importacions de petroli.

La Xina afirma que la iniciativa *Belt and Road* és un esforç per fomentar el comerç global, impulsar els fluxos d'inversió, promoure el desenvolupament dels països més pobres i resoldre les mancances en infraestructures. Ja que els mateixos projectes de construcció proporcionaran negocis molt necessaris a empreses d'enginyeria i proveïdors de materials. És amb aquesta iniciativa que la Xina està creixent molt, tant com a potència econòmica com a proveïdor de "béns públics" internacionals.

5. Conclusions

En aquest treball ens hem preguntat com l'estructura de les exportacions de la Xina ha canviat en realitzar la transició cap a l'obertura comercial en un període de temps curt, del 1978 al 2019, i sent el país més poblat del món (fins al 2021). Per poder respondre aquesta pregunta hem vist com a mitjans de la segona meitat del segle XX la Xina va experimentar un canvi en l'evolució del seu creixement. L'arribada al poder de Deng Xiaoping va marcar l'inici d'una transformació en el seu model de desenvolupament, creant les bases per a un nou camí cap a la modernització econòmica i l'obertura cap als mercats internacionals. Les seves reformes van impulsar l'adopció d'elements d'economia de mercat, la promoció de la inversió estrangera i la relaxació del control estatal sobre l'economia, establint d'aquesta manera els pilars per a un creixement sostenible i una major connexió de la Xina amb l'economia global. Aquestes reformes econòmiques i les posteriors estratègies implementades pel govern xinès, amb l'objectiu d'obrir-se comercialment, van provocar una transformació gradual en els seus patrons d'exportació.

Com hem vist al llarg d'aquest treball, la Xina, a través de diferents etapes ha passat d'una economia basada principalment en les exportacions de productes de baix cost i baix valor afegit a una economia més diversificada i orientada cap a sectors d'alta tecnologia i valor afegit.

A finals dels anys setanta, les exportacions xineses se centraven principalment en sectors tradicionals com els tèxtils, productes manufacturats de baixa gamma i productes agroalimentaris. No obstant això, amb el temps i principalment per l'entrada a l'OMC, la Xina va evolucionar cap a una estructura d'exportació més diversificada i orientada cap a sectors d'alta tecnologia i valor afegit, degut, entre d'altres, als canvis en la demanda global, les inversions en innovació per part del govern, el gran desenvolupament tecnològic i les reformes estructurals implementades per promoure sectors d'alt valor afegit.

A més, la Xina, va ampliar els seus mercats d'exportació, diversificant els seus socis comercials i establint relacions més estretes amb altres països i regions. Va expandir les seves exportacions cap a països emergents i altres àrees del món, consolidant la seva presència global i diversificant els destins de les seves exportacions, motivada en gran part per la crisi del 2008 i les posteriors polítiques.

Per tant, la Xina, com s'ha recalcat en aquest treball, ha aconseguit canviar l'estructura de les seves exportacions gràcies principalment a la capacitat que ha tingut d'atreure una gran quantitat d'inversió estrangera directa. En un primer moment les empreses promogudes per la IED van ser les responsables de l'extraordinari creixement de les exportacions xineses.

La IED a la Xina va agafar molt pes en el temps avaluat. Va augmentar de forma considerable perquè la Xina ofería un temps reduït de producció juntament amb uns baixos costos i eficiència, fets que possibilitaven augmentar la competitivitat de les empreses en el marc internacional. També permetia penetrar en un dels mercats més grans del món, accedir a una bona infraestructura i a una àmplia base de subministrament de matèries primeres i components. Moltes empreses inverteien a la Xina amb l'objectiu de transferir tecnologia,

coneixement i habilitats tècniques al país, creant col·laboracions amb empreses locals que rebien el nom d'empreses mixtes.

Sense aquesta influència estrangera, la Xina, no hauria pogut passar d'unes exportacions del sector primari basades en productes agrícoles i miners al predomini d'unes exportacions del sector secundari, basades en productes cada vegada de caràcter més tecnològic.

Aquesta inversió estrangera va ser iniciada i promoguda per Deng Xiaoping amb la seva obertura econòmica. Foren en un principi els Estats Units i els seus veïns asiàtics els principals inversors, i es van mantenir en el temps gràcies als diferents plans quinquennals impulsats per a la Xina. Aquests tenien com a objectiu, entre altres elements, promoure col·laboracions internacionals i fomentar inversions de qualitat, per tal de fer el país cada vegada més competitiu.

A la dècada del 2010, el flux de capital estranger a la Xina va començar a experimentar un creixement negatiu. Aquesta tendència es va veure promoguda per factors com l'enduriment als requisits per a les empreses estrangeres en invertir a la Xina. Aquestes mesures van ser implementades pel govern xinès amb l'objectiu de mantenir un major control sobre els moviments de capital i protegir l'economia del país. El resultat d'això fou una disminució en l'arribada de capital estranger a la Xina per als anys 2016-2017.

En la mesura que la Xina duia a terme el procés per globalitzar-se, a banda d'experimentar un canvi en l'estructura de les seves exportacions, va anar augmentant la seva competitivitat i capacitat d'exportació. A més, factors clau com la seva mà d'obra abundant, econòmica i cada cop més qualificada, la seva capacitat d'adaptació, les seves infraestructures desenvolupades i les polítiques favorables a l'exportació, entre d'altres, li van permetre convertir-se en el primer exportador mundial i agafar una posició destacada en els productes relacionats amb la revolució tecnològica, procés afavorit per l'estratègia *Made in China 2025*.

Així doncs, en posicionar-se com una potència econòmica mundial i augmentar la seva competitivitat en l'escenari internacional, van sorgir una sèrie de rivalitats amb altres economies, principalment amb aquelles que tenien un dèficit comercial crònic amb la Xina. Com és el cas dels Estats Units; que va veure la creixent influència econòmica de la Xina com una amenaça a la seva pròpia hegemonia i que va frenar la creació i inversió a la Xina.

Però, si la Xina mantingués la divisió actual del treball i la seva posició a la part inferior de la cadena global industrial, no influiria en la fabricació d'alta gamma nord-americana, i els Estats Units no adoptarien mesures per parar la seva transformació. Tanmateix, aquesta adopció del programa 2025 per part de la Xina, ha portat al fet que els Estats Units ho considerin com a un intolerable anunci del futur domini xinès en els sectors emergents, els quals actualment n'és aquest país qui manté l'hegemonia en l'àmbit global.

Aquesta tornada al proteccionisme econòmic dels Estats Units, per debilitar el creixement econòmic de la Xina, va provocar un canvi en la política xinesa de creixement econòmic. Va buscar rebaixar la seva dependència comercial amb els Estats Units, obrint-se a nous mercats i potenciant la seva demanda interna com a motor de creixement. D'aquesta manera la Nova Ruta de la Seda impulsada per la Xina, es pot explicar com una inversió a llarg termini, per tal

d'aconseguir una major integració econòmica i influència global i competir per l'hegemonia econòmica dels Estats Units.

Per una altra banda, aquest desenvolupament de la Xina té unes debilitats. Es considera que el poder de la Xina es basa en uns recursos que són finits. En ser un país principalment manufacturer, ha suposat una sobreexplotació dels seus recursos naturals i de l'entorn ecològic (sol, carbó i aigua) en profit dels capitals estrangers. Aquesta debilitat ha impulsat projectes com la Nova Ruta de la Seda, entre d'altres. Aquests projectes persegueixen diferents vies d'aprovisionament de recursos necessaris per al futur desenvolupament de la Xina, i no tot el món està d'acord amb això, com ho demostren les polítiques exteriors dels Estats Units.

6. Bibliografía

- ABC Economía. *China registra en 2016 la mayor caída de sus exportaciones desde 2009*. (13 de gener de 2017).
https://www.abc.es/economia/abci-china-registra-2016-mayor-caida-exportaciones-desde-2009-201701131208_noticia.html
- Banc Mundial. (s/d). *Indicadors de Desenvolupament Mundial. Xina*.
<https://datos.bancomundial.org/pais/china>
- Baum, R. (julio-septiembre 2002). Reforma y recreación después de Mao. *Vanguardia dossier*, (2), 40-45.
- Branstetter, L. i Lardy, N (2006). China's embrace of globalization. *National Bureau of Economic Research*. Working Paper No. 12373.
- Busco Un Viaje. *Crea tu mapa de países visitados*. (s/d).
<https://www.buscounviaje.com/indice-buy>
- Cai, F. (2017). *Desmitificar el desarrollo económico de China*. Editorial Popular.
- Cairó i Céspedes, G. (2020) (coord.). *Economía mundial: Deconstruyendo el capitalismo global*. Edicions de la Universitat de Barcelona.
- Casarini, N. et al. (abril-junio 2016). China: La nueva Ruta de la Seda. *Vanguardia dossier*, (60).
- CEPII. (2022). *Country Profiles: China. Visual Data*.
<http://visualdata.cepii.fr/CountryProfiles/en/?country=France&tab=patterns>
- Condal de estudios económicos (1973). *China Económica ¿un nuevo mercado?* GARZA estudio gráfico.
- Conseil National du Cuir. (s/d.). *Butlletí informatiu*.
<https://conseilnationalducuir.org/>
- Cornejo, R. A. (1999). Las reformas económicas en China: alcances y retos. *Comercio Exterior*, 49(7), 597-602.
- Datosmacro. (s/d). *China: Economía y demografía*. Revista Expansión.
<https://datosmacro.expansion.com/paises/china>
- Departamento de Inteligencia de Mercados. (2018). *Panorama mundial del mercado: textiles y prendas de vestir*.
<https://boletines.exportemos.pe/recursos/boletin/609578798radEE344>
- Esteban Rodríguez, M. (2016). La evolución de la política exterior china/The Evolution of China's Foreign Policy. *Araucaria*, 18(35), 301-318.

- Euronews. *Las exportaciones chinas cayeron un 7,7% en 2016, segundo año seguido de retroceso.* (13 de gener de 2017).
<https://es.euronews.com/2017/01/13/las-exportaciones-chinas-cayeron-un-77-por-ciento-en-2016-segundo-ano-seguido>
- Fernández-Stembridge, L. (julio-septiembre 2002). La vía capitalista 'de facto' de China. *Vanguardia dossier*, (2), 54-63.
- François Huchet, J., Gipouloux, F. i Lemoine, F. (2006). *El comerç interior i exterior de la Xina*. Eureka media.
- González García, J. (2020). Causas, evolución y perspectivas de la guerra comercial para China. *Análisis económico*, 35(89), 91-116.
- Hernández, Roberto. (enero-diciembre 2006). Las relaciones comerciales entre China y Estados Unidos y el comercio de bienes industriales y agrícolas; implicaciones para México. *Revista de la Universidad de Guadalajara*, 9(27), 25-39.
<https://doi.org/10.32870/mycp.v9i27.277>
- Jian, C. (julio-septiembre 2002). De la guerra fría al 11-S. *Vanguardia dossier*, (2), 28-33.
- Kissinger, H. (2017). *China*. DEBATE.
- Kroeber, A. (2020). *China's economy: What everyone needs to know*. Oxford University Press.
- Lee, A. (2021). *Desarrollo económico de China (1978-2020)*. Publicat independentment.
- Li, C. (abril-junio 2013). Una fascinante eclosión en el Reino del Centro. *Vanguardia dossier*, (47), 74-79.
- López, G. (30 de agosto de 2021). *China quiere prohibir el "996": jornadas de 12 horas diarias, seis días a la semana*. CincoDías.
https://cincodias.elpais.com/cincodias/2021/08/29/economia/1630269261_666344.html
- Mapas del Mundo. Detallado mapa de zonas económicas especiales de China – 1996. (Fotografía).
<https://www.mapas-del-mundo.net/asia/china/detallado-mapa-de-zonas-economicas-especiales-de-china-1996>
- Martinčević, Irena. (2020). *Visualizing the International Market for Computer Device Exports*. Understanding Money.
<https://howmuch.net/articles/computer-devices-exports-by-country>
- Naughton, B. (2007). *The Chinese Economy: transitions and growth*. Cambridge (MA): The MIT Press.
- Observatory of Economic Complexity (OEC). (s/d). *China*.
<https://oec.world/es/profile/country/chn>

- Pérez Morón, J. (12 de noviembre de 2019). *La evolución que llevó a República Popular China a ser una potencia mundial en comercio exterior*. Aladaa. <https://aladaainternacional.com/la-evolucion-que-llevo-a-republica-popular-china-a-ser-una-potencia-mundial-en-comercio-exterior/>
- Rosales, O. (2018). El conflicto económico Estados Unidos-China. *Revista Economía y Administración*, 173, 10-15.
- Rupold, H. (2021). *Superpotencia China – Entender la superpotencia asiática de China: Historia, política, educación, economía y fuerza militar*. Expertengruppe Verlag.
- Salvador, Ana. (2013). La evolución de las exportaciones de bienes en China: una visión panorámica. *Pecunia: Revista de la Facultad de Ciencias Económicas y Empresarial*, (16/17), 101-120. <https://doi.org/10.18002/pec.v0i16/17.1337>
- Shambaugh, D. et al. (octubre-diciembre 2018). EE.UU. y China: Dos potencias en pugna. *Vanguardia dossier*, (70).
- Sornoza Parrales, G. I., Parrales Poveda, M. L., Sornoza Parrales, D. R. i Guaranda Sornoza, V. F. (2018). Reforma económica China: de economía planificada a economía de mercado. *Revista Venezolana de Gerencia*, 23(83), 521-529.
- United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD). (2022). *General Profile: China*. <https://unctadstat.unctad.org/CountryProfile/GeneralProfile/en-GB/156/index.html>
- Villezca Becerra, Pedro A. (julio-diciembre 2015). Crecimiento económico de China durante la crisis financiera mundial. *Nóesis, Revista de Ciencias Sociales y Humanidades*. 24(48), 126-143.
- Weisbrode, K. (julio-septiembre 2011). China y Estados Unidos: ni socios ni rivales. *Vanguardia dossier*, (40), 62-65.
- World Trade Organization. (WTO). (s/d). *International Trade Statistics*. <https://www.wto.org/indexsp.htm>

7. Annex

Figura 22. Exportacions de mercaderies per grup de productes – anual, en milions de dòlars americans.

	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992
Productes agrícoles	4384	4457	4301	4561	5218	6244	7076	8091	9634	9954	10060	10895	11599
Aliment	3129				3798	4275	5286	5761	6943	7317	7868	8821	9637
Combustibles i productes de la mineria	4956	6039	5738	5172	6274	7780	4436	5778	5642	5704	6559	5978	6128
Combustibles											5119	4625	4692
Manufactures	8712	10612	10102	10460	11852	9938	13506	22930	30047	36384	44312	54246	66756
Ferro i acer	237	525	487	205	130	118					1282	1669	1321
Productes químics	1133										3752	3852	4349
Farmacèutics											643	774	895
Maquinària i equips de transport	843										10833	13908	13203
Equips d'oficina i telecomunicacions	68				343	97	293	1127	1687	2274	3126	3715	5324
Equips d'oficina i tractament electrònic de dades											375	524	1133
Equips de telecomunicacions											2623	3007	3880
Circuits integrats i components electrònics											128	184	311
Equips de transport													2161
Productes d'automoció	63										258	411	265
Tèxtils	2540	3390	2735	3270	3825	3680	5440	6485	6975	7215	7219	8014	8583
Roba	1625	1930	2140	2320	2755	2450	4050	5790	6990	8165	9669	12245	16704

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Productes agrícoles	11852	14806	14997	14944	15732	14314	14209	16384	16626	18796	22158	24121	28711
Aliment	9940	12178	12299	12427	13050	12182	11734	13559	14222	16164	19242	20815	24635
Combustibles i productes de la mineria	5623	6315	8405	8636	10774	8858	8471	12435	13049	13573	18099	25704	31266
Combustibles	4109	4069	5332	5931	6987	5175	4659	7855	8405	8435	11114	14480	17622
Manufactures	73831	99524	125007	127259	155907	16034	172060	219859	235822	292561	396993	542366	700342
Ferro i acer	1058	1654	5225	3634	4464	3288	2659	4391	3152	3322	4813	13878	19278
Productes químics	4624	6236	9095	8877	10227	10321	10373	12098	13352	15325	19581	26360	35772
Farmacèutics	905	1185	1582	1516	1536	1692	1679	1788	1978	2324	2861	3234	3778
Maquinària i equips de transport	15262	21895	31407	35312	43709	50217	58836	82600	94901	126976	187773	268260	352234
Equips d'oficina i telecomunicacions	6528	10023	14506	17198	21493	25344	30139	43498	52263	75522	117939	171782	225964
Equips d'oficina i tractament electrònic de dades	1647	2664	4803	6717	9244	11846	13368	18638	23572	36228	62506	87101	110695
Equips de telecomunicacions	4522	6744	8409	9004	10304	11111	13061	19508	23759	32017	45032	68497	94856
Circuits integrats i components electrònics	360	614	1295	1477	1946	2387	3710	5352	4932	7277	10401	16184	20413
Equips de transport	1836	2747	4092	4247	5271	6464	6769	9589	9769	11183	16295	22282	30195
Productes d'automoció	358	426	621	592	732	796	1040	1581	1892	2677	3571	6272	9957
Tèxtils	8699	11818	13918	12112	13828	12817	13043	16135	16825	20562	26900	33428	41050
Roba	18441	23731	24049	25034	31803	30048	30078	36071	36650	41302	52061	61856	74163

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Productes agrícoles	32542	38862	42258	40883	51607	64613	66175	70159	74476	72678	75476	78438	82790	81681
Aliment	27863	33161	35887	35319	44153	54168	56318	59983	63494	63173	66205	68998	72369	71840
Combustibles i productes de la mineria	38605	42815	55260	34329	48060	59459	56124	59810	63703	54521	50524	62657	79447	78357
Combustibles	17770	20878	31773	20383	26673	32274	31013	33786	34446	27902	26871	35389	46438	46851
Manufactures	895390	1136143	1331388	1124743	1476532	1771858	1924928	2077150	2201686	2143718	1965697	2116384	2318161	232097
Ferro i acer	32519	51531	70951	23660	39565	55462	53833	54689	72260	63829	55321	55756	62605	55081
Productes químics	44529	60341	79313	62008	87519	114723	113522	119566	134482	129526	121846	141230	167420	161734
Farmacèutics	4486	6001	8091	8614	10680	11810	11920	12307	13362	13481	13585	14986	17327	17158
Maquinària i equips de transport	456323	577819	674065	591128	781074	902599	965288	1039527	1071813	1060769	985554	1085569	1211106	119907
Equips d'oficina i telecomunicacions	287316	347843	382273	346448	449340	496761	539792	593661	595353	588437	541117	599411	667125	651747
Equips d'oficina i tractament electrònic de dades	134494	165890	176839	157321	205991	218460	227988	223798	225665	192966	174090	260856	284461	261550
Equips de telecomunicacions	123613	146281	161948	148799	180426	208735	229468	252817	276276	292588	277574	237856	260736	244420
Circuits integrats i components electrònics	29209	35672	43486	40328	62923	69565	82336	117046	93412	102883	89453	100699	121927	145777
Equips de transport	41050	59131	76245	64755	95671	118643	118502	111503	118003	120656	106238	118549	133395	126097
Productes d'automoció	14410	23032	28636	19853	28037	37494	43110	45976	50901	49452	48214	54200	60654	59309
Tèxtils	48678	56032	65367	59824	76871	94411	95450	106578	111664	108934	104605	109595	118530	119575
Roba	95379	115520	120405	107264	129820	153774	159614	177435	186613	174573	158180	157464	157961	151537

Nota. Elaboració pròpia amb dades extretes de l'Organització Mundial del Comerç, estadístiques data base.

Figura 23. Composició de les regions.

Continent i regió	Composició per països
Àsia-Oceània emergent i en desenvolupament	
Àsia-Oceània avançades	
MENA (Middle East and North Africa)	
Europa	
Amèrica del Sud i central	
Amèrica del Nord	

Nota. Elaboració pròpia amb dades extretes de CEPIL, CHELEM i amb el creador de mapes

<https://www.buscounviaje.com/indice-buv>